

PORTEKİZ PAZAR BİLGİLERİ

**T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü**

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ.....	17
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	20
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	29
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	32

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

1986 yılında Avrupa Birliği'ne (AB) tam üye olmasının ardından Portekiz Avrupa Birliği'nin diğer tüm ortak politikalarıyla beraber ortak ticaret politikasını üstlenmiő ve AB'nin ortak gümrük tarifelerini uygulamaya koymuştur. Buna bağlı olarak Avrupa Birliği'ne üye ölkelerden yapılan ithalat gümrük vergisinden muaftır. AB üyesi olmayan ölkelerden ithal edilen ürünler için Avrupa Birliği'nin ortak gümrük tarifeleri uygulanmaktadır. Avrupa Birliği'ne üye ölkelerden yapılan ithalatta izin ve miktar sınırlaması yoktur.

Avrupa Birliği Ortak Dış Ticaret Politikası

Avrupa Birliği (AB) üyesi ölkeler arasında tesis edilen Gümrük Birliği çerçevesinde, üye ölkeler üçüncü ölkelerden ithalatta ortak kurallar uygulamaktadır.

Bu çerçevede, ticaret politikası münhasıran Avrupa Birliği'nin yetki alanına girmekte ve "Ortak Ticaret Politikası (OTP)" olarak adlandırılmaktadır. OTP, ortak gümrük tarifeleri; çok taraflı, bölgesel ve ikili ticaret anlaşmaları; üçüncü ölkelere uygulanan tek taraflı tavizler ve ticari savunma araçlarını kapsamaktadır. OTP çerçevesinde, mal ticaretinin yanı sıra hizmetler, ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet hakları ve doğrudan yabancı yatırımlar AB'nin münhasır yetki alanında yer almaktadır.

Bu doğrultuda:

AB üyesi ölkelerce ortak gümrük tarifesi ve ticari savunma araçları uygulanmakta olup, ürünlere uygulanan gümrük vergileri ve varsa, ürünler üzerinde bulunan ticari savunma araçlarına TARIC CONSULTATION veri tabanı üzerinden erişilebilmektedir.

TARIC veri tabanı ürün bazında faaliyet göstermektedir. TARIC görüntüleme sayfasında ürün kodu (good code) kısmına bilgi edinilmek istenen ürünün GTIP kodu, Geliő/Varış Ülkesi (Origin/Destination) kısmına ise ürünün ihraç veya ithal edilmek istendiği ülke yazılmak suretiyle söz konusu ürüne dair mevcut tüm uygulama ve tüzöklere ulaşılabilir. Ürünün GTIP kodunu bilmiyorsanız gelişmiş arama (advanced search) sekmesinden metin bazında da arama yapılabilir.

TARIC kullanılarak ne yapılabilir?

- Ürüne dair gümrük uygulamaları ve kotalarına, gümrük muafiyetlerine;
- Ürüne dair alınmış ticaret politikası önlemlerine (dampinge karşı uygulamalar, telafi edici önlemler vs.);
- Ürüne yönelik alınmış ithalat veya ihracat kısıtlamalarına ulaşılabilir.

TARIC veri tabanına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=en)

Access2Market üye ölkelerin ve AB'nin 120'den fazla ticaret ortağının AB ile dış ticareti kapsamındaki;

- Gümrük vergilerine;
- Menşe kurallarına;
- Yürürlükteki diğer vergilerine;
- İthalat prosedürlerine;
- Ürüne ilişkin teknik gerekliliklere;
- Dış Ticaret istatistiklerine ilişkin detaylı bilgileri ihtiva eden bir veri tabanıdır.

Access2Market veri tabanına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/home>)

AB dışı ülkelerin AB ile olan ticari anlaşmalarına ve yararlanabildikleri gümrük muafiyetlerine aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/non-eu-markets>)

Üye ülkelerin pazar profillerine, ithalat prosedürlerine ve dış ticareti düzenleyen mevzuatı ile birlikte ticarete konu ürüne ilişkin teknik mevzuatına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-market-0#tocms>)

Access2Market veri tabanında mal ticaretinin yanı sıra hizmet ticareti ve e-ticarete ilişkin veriler de yer almaktadır. Bu bilgilere aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/services>)

Access2Market veri tabanını daha etkin kullanmak adına Avrupa Komisyonunun organize ettiği sanal eğitim programlarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/events-access2markets>)

Ayrıca, AB tarafından üçüncü ülkelere karşı yürütülen ve tamamlanan dumping, sübvansiyon ve korunma önlemleri soruşturmalarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://trade.ec.europa.eu/tdi/index.cfm>)

AB, ikili ticaret anlaşmaları bağlamında aktif bir ticaret politikası izlemektedir. AB tarafından yeni nesil serbest ticaret anlaşmaları (STA) ile mal ticaretinin yanı sıra, hizmetler, kamu alımları, fikri mülkiyet hakları, sürdürülebilir kalkınma gibi ticaret ile ilgili alanları da içeren kapsamlı STA'lar müzakere edilmekte ve akdedilmektedir. AB'nin STA'ları hakkında detaylı bilgiye aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>)

AB, Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) kapsamında Gelişme Yolundaki Ülke ve En Az Gelişmiş Ülkeler (EAGÜ) belirli dönemler için geçerli olacak şekilde tek taraflı olarak vergi tavizleri sağlamaktadır. Halihazırda uygulanan GTS Rejimi, düşük ve düşük orta gelirli ülkeler için gümrük tarifelerini tamamen ya da kısmen kaldıran Standart GTS Rejimi; sürdürülebilir kalkınma ve iyi yönetişimin sağlanmasını teşvik etmek üzere GTS Rejimi ekinde sayılan Uluslararası Konvansiyonları onaylamaları ve uygulamaları şartıyla gelişmekte olan ülkeler için tarifeleri sıfırlayan GTS + ve silah ve mühimmat hariç olmak üzere en az gelişmiş ülkelere gelen diğer malların vergisiz ve kotasız olarak AB pazarına girmesine imkan tanıyan Silahlar Hariç Her Şey (Everything But Arms-EBA) düzenlemelerini içermektedir. Güncel GTS yararlanıcısı ülkelerin listesine aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>)

Avrupa Yeşil Mutabakatı

Avrupa Yeşil Mutabakatı

İş insanlarımız tarafından Avrupa Birliği üyesi ülkelerin pazarına erişimde dikkate alınması gereken önemli bir husus Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde gerçekleşmekte olan ekonomik dönüşüm sürecidir.

Avrupa Birliği (AB), 11 Aralık 2019 tarihinde açıkladığı [Avrupa Yeşil Mutabakatı \(AYM\)](#)¹ ile 2050 yılında iklim-nötr ilk kıta olma hedefini ortaya koymuştur. AB, bu hedefe ulaşmak için yeni bir büyüme stratejisi benimseyeceğini ve tüm politikalarını iklim değişikliği ekseninde yeniden şekillendireceğini açıklamıştır. Sanayiden finansmana, enerjiden ulaştırmaya ve binalardan tarıma uzanan bir dizi alanda AB politikalarında kapsamlı değişiklikler öngören Yeşil Mutabakat, Tek Pazar'ın tesisinden bu yana AB'nin en büyük girişimlerinden birisidir.

Bu kapsamda, AB'nin iklim, enerji, arazi kullanımı, ulaşım ve vergilendirme politikalarının 2030 yılına kadar 1990'daki seviyesine kıyasla %55 emisyon azalımı sağlanacak şekilde gözden geçirilmesi için ["Fit for 55" \(55'e Uyum\) mevzuat değişikliği paketi](#)² Avrupa Komisyonu'nca 14 Temmuz 2021'de yayımlanmıştır.

Paketin uluslararası ticareti etkileyecek en önemli unsurlarından birisi [Sınırdaki Karbon Düzenlemesidir](#)³ (SKDM/CBAM). Mekanizma, 2026 yılından itibaren ilk aşamada çelik, alüminyum, çimento, gübre, hidrojen ve elektrik ithalatında, AB Emisyon Ticaret Sistemi'nde (ETS) geçerli haftalık ortalama karbon ücretleri üzerinden ilgili ürünlerin üretimi aşamasında salınan emisyon miktarına göre hesaplanacak karbon fiyatına tabi tutulmasını düzenlemektedir. 1 Ekim 2023 ile 31 Aralık 2025 tarihleri arasında uygulanacak geçiş döneminde ise AB ülkelerindeki ithalatçıların mevzuat kapsamına giren ürünler için gömülü emisyonları ve varsa menşe ülkelerde ödenen karbon ücretlerini raporlaması gerekecektir. Ekim 2023 tarihi itibarıyla başlatılan SKDM raporlama uygulamasına ihracatçılarımızın hızlı adaptasyonunu sağlamak için söz konusu uygulamaya başlangıçta tabii olacak olan demir-çelik, alüminyum ve çimento sektörleri özelinde bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, SKDM konusunda on-line bilgilendirmeler yapılmakta olup kayıtlar ve sunumlar [Bakanlığımız sosyal medya hesaplarından](#)⁴ paylaşılmaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından son olarak, SKDM uygulamasının basitleştirilmesine yönelik bir [taslak](#) yayımlanmış olup SKDM kapsamında yayımlanan tüm uygulama mevzuatları, detaylı bilgi notları ve son gelişmelere Bakanlığımız [Yeşil Mutabakat](#) sayfasından erişim sağlanması mümkündür.

Yeşil Mutabakatın ana unsurlarından bir diğeri ise ilgili tüm ürün mevzuatına etki edecek olan döngüsel ekonomidir. Bu ana tema altında, 10 Mart 2020 tarihinde [Yeni Sanayi Stratejisi](#)⁵, 11 Mart 2020 tarihinde ise [Döngüsel Ekonomi Eylem Planı](#)⁶ açıklanmıştır. Böylece AB, hammadde temini aşamasından ürünlerin üretimi, tüketimi ve atık yönetimine dair döngüsel bir yaklaşım ile yeni kurallar getirileceğini açıklamış, elektronik ve bilişim teknolojileri, piller ve araçlar, ambalaj, plastikler, tekstil, yapı ve inşaat, gıda, su ve besinler öncelikli sektörler olarak belirlenmiştir.

¹ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

² <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>

³ https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en

⁴ <https://www.youtube.com/@ticaret/search?query=skdm>

⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_416

⁶ https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en

Bu çerçevede, [Batarya ve Batarya Atıkları Tüzüğü](#)⁷, [Gıda ile Temas Eden Geri Dönüştürülmüş Plastik Tüzüğü](#)⁸, [Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Tüzüğü](#)⁹, [Yapı Malzemeleri Tüzüğü](#)¹⁰ yasalaşmış olup [döngüsel araç tasarımı](#)¹¹ ilişkin mevzuatın yasama süreci devam etmektedir.

Öte yandan, Gümrük Birliği kapsamında ülkemizde uyum sağlanan ürün mevzuatında önemli değişiklikler getirecek olan ve 30 Mart 2022 tarihinde açıklanan Sürdürülebilir Ürün İnisiyatifi ile gıda, yem ve medikal ürünler haricinde tüm ürün grupları için sürdürülebilirliğin bir norm olarak belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede 28 Haziran 2024 tarihinde AB Resmi Gazetesinde yayımlanarak yürürlüğe giren [Sürdürülebilir Ürünler İçin Eko-Tasarım Tüzüğü \(ESPR\)](#)¹² ile ürün-bazlı geliştirilecek eko-tasarım kurallarının genel çerçevesi oluşturulmuş olup, söz konusu eko-tasarım kuralları ile AB pazarına girişte kaynak verimliliği, çevre ve su ayak izi, zararlı kimyasal kullanımından arılık, dayanıklı, tamir edilebilir, geri dönüştürülebilir olma gibi kriterlerin esas alınması, ürün özelliklerinin dijital ürün pasaportu ile tüm ekonomik operatörlerin erişimine açık olması amaçlanmaktadır. Bu itibarla, ihraç ürünlerimizin AB pazarına girişinde, eko-tasarım kurallarına uyum sağlaması, ilgili teknik kriterlere uyumun belgelendirilmesi zorunlu hale gelecektir.

Bu çerçevede, ESPR mevzuatında belirlenen esaslara uygun olarak 2024-2027 döneminde demir-çelik, alüminyum, tekstil ve konfeksiyon, mobilya (yatak döşegi dahil), lastik, deterjan, boya, yağlayıcılar, kimyasallar, bilgi teknolojileri ürünleri ve diğer elektroniklerde AB pazarına giriş için eko-tasarım mevzuatlarının açıklanması beklenmektedir.

Buna ek olarak, AB bir taraftan üçüncü ülkelere yönelik atık ihracatını kontrol altına almayı hedeflerken, AB içindeki mevcut atıkların da bir kaynak olarak ekonomiye kazandırılmasını amaçlamaktadır.

Bu itibarla, AB tarafından açıklanan [Atık Sevkiyatı Tüzüğü](#)¹³ ile AB içinde toplanan atıkların öncelikli olarak AB içinde kullanılması amacıyla atık sevkiyatlarına kısıtlamalar getirilmesi öngörülmektedir. Bu çerçevede, 21 Mayıs 2027 tarihinden itibaren AB'den atık ithalatı yapan tesislerin atığı çevreye uygun koşullarda işlediğine yönelik üçüncü taraf denetimlerine tabi tutulması zorunlu hale gelecektir. Bu çerçevede, ilgili denetimden geçmemiş tesislerin atık ithalatı yapması mümkün olmayacak olup, denetimlerde [AB'nin Endüstriyel Emisyonlar Direktifi \(2010/75\)](#) kapsamında atık işleme tesisleri için belirlemiş olduğu Mevcut En İyi Teknikler belgeleri başta olmak üzere mevzuatta listelenen AB mevzuatları ve uluslararası sözleşmelere uyum esas alınacaktır.

[Atık Çerçeve Direktifinin Revizyonu](#)¹⁴ ile ise, AB içindeki atıkların kaynağında ayrı toplanması amacıyla Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu (GÜS) uygulamasının tüm sektörlerde genişletilmesi amaçlanmış, bu çerçevede 2025 yılı itibarıyla AB üye ülkelerinde tekstil ve konfeksiyon atıklarının ayrı toplanmasının GÜS kapsamında gerçekleştirilmesine yönelik ortak kurallar düzenlenmiştir.

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L.2023.191.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2023%3A191%3ATOC>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1616/oj>

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/40/oj/eng>

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3110/oj/eng>

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023PC0451>

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L.202401781>

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1157>

¹⁴ https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-targeted-revision-waste-framework-directive_en

Öte yandan, [Ormansızlaşmanın Önlenmesi Tüzüğü \(EUDR\)](#)¹⁵ ile 30 Aralık 2025 tarihi itibarıyla, büyük oranda ormansızlaşmaya sebep olan soya, sığır eti, palm yağı, ahşap/ağaç ürünleri, kakao, kauçuk, kahve ve bunlardan elde edilen belirli ürünleri üretimde girdi olarak kullanan çikolata, mobilya, lastik, deri gibi ürünlerin AB pazarına girişinde ormansızlaşmaya/orman bozuluma yol açmadığı ve insan ve işçi haklarına uygun üretildiğine yönelik özen yükümlülüğü beyanı zorunlu hale getirilmiştir.

29 Ocak 2025 tarihinde yayımlanan [Rekabetçilik Pusulisi](#)¹⁶ ile iklim değişikliği ile mücadele sürecinde AB'nin rekabetçiliğini artıracak adımlar atılması, inovasyonun kolaylaştırılması, yatırım ortamının iyileştirilmesi, AB mevzuatlarının basitleştirilmesi amaçlanmıştır. 26 Şubat 2025 tarihinde açıklanan Temiz Sanayi Planı ile enerji maliyetlerinin düşürülmesi, yeni finansman kaynağı oluşturulması, hammadde tedarik güvenliğinin sağlanması, uluslararası işbirliklerinin artırılması, kamu alımlarında sürdürülebilir ürünlere talebin artırılmasına yönelik tedbirler belirlenmiştir. Bu doğrultuda, otomotiv sektörü eylem planı ile demir-çelik ve metaller eylem planları yayımlanmıştır.

****AB Yeşil Mutabakatı** kapsamındaki güncel gelişmeler ve AB Kurumlarınca yayımlanan bilgi/belgeler hakkında özet bilgiye erişmek için Bakanlığımız web sitesindeki [“Yeşil Mutabakat”](#) bölümünü¹⁷ takip ediniz.

Gümrük Kontrolleri

İthalat Kontrol Sistemi 2 Sürüm 3

ICS2 sistemi, ekonomik operatörlerin AB'ye doğrudan veya AB'den transit şekilde üçüncü ülkelere gerçekleştirecek sevkiyatlarına ilişkin bilgi ve verilerin Yükleme Öncesi Kargo Bilgisi (PLACI) ve varış öncesi Giriş Özet Beyanları (ENS) aracılığıyla AB Gümrük İdareleri'ne sunulmasını gerekli kılan bir elektronik gümrük sistemidir.

Sistem ile kargo ve taşımaya ilişkin risk analizinin gerçekleştirilip güvenliğe ilişkin tehditlerin önlenmesi, uluslararası gümrük işlemlerinin kolaylaşması ve ekonomik operatörler ve AB Gümrük İdareleri arasındaki bilgi alışverişinin basitleşmesi amaçlanmaktadır.

Sistemden pek çok ticari aktör etkilenecek olup, AB sınırları içinde ve dışında posta operatörleri, ekspres kargo taşımacılığı, havayolu kargo taşımacılığı, denizyolu, demiryolu ve karayolu taşımacılığı, AB sınırları dahilinde belirli son alıcılar, lojistik firmaları bu aktörler arasında yer almaktadır. Bu yönüyle, doğrudan AB'ye veya AB'den transit olarak başka bir ülkeye eşya gönderen Birlik dışındaki, Türkiye dahil, tüm ihracatçılar sistemden etkilenecektir.

Sistem kapsamında, AB'nin ihtiyaç duyduğu verilerin girilmemesi halinde, taşımaya ilişkin işlemler AB sınırında durdurulup, eşyanın gümrük işlemleri yapılmayacak, yetersiz beyanlar reddedilecek ya da ticaret akışını sektöre uğratabilecek tedbirler söz konusu olabilecektir.

Sistem, sevkiyat kapsam ve şekline göre üç sürüm halinde uygulanmaktadır. Havayolu kargo taşımacılığı ön yükleme ve havayolu posta taşımacılığı ön yükleme için Sürüm 1, 15 Mart 2021 tarihi itibarıyla; havayolu genel kargo taşımacılığı ile havayolu taşımacılığı ve posta taşımacılığı için Sürüm 2 ise, 1 Mart 2023 tarihi itibarıyla halihazırda AB gümrüklerinde uygulanmaktadır. Deniz yolu,

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1115&qid=1687867231461>

¹⁶ https://commission.europa.eu/document/download/10017eb1-4722-4333-add2-e0ed18105a34_en

¹⁷ <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/yesil-mutabakat>

karayolu ve demiryolu taşımacılıklarını kapsayan Sürüm 3'ün operasyonel süreci öncelikle deniz yolu taşımacılığına konu sevkiyatlar için 3 Haziran 2024 tarihi itibarıyla AB gümrüklerinde başlamıştır. Karayolu ve demiryolu taşımacılığı için ise sisteme geçişin 1 Nisan 2025 tarihinde başlaması planlanmaktadır.

Bu sistem kapsamındaki uygulamaya ilişkin ilave bilgiye ve ekonomik operatörlere yönelik yayımlanan belgelere AB'nin [Import Control System 2 \(ICS2\) - European Commission \(europa.eu\)](https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/customs-security/import-control-system-2-ics2-0_en) ¹⁸ adresindeki bağlantıdan erişilebilmektedir.

Gümrük Tarifeleri

Türkiye-AB Gümrük Birliği

Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği kapsamındaki ürünler için gümrük vergisi veya herhangi bir miktar kısıtlaması bulunmamaktadır. Gümrük Birliği 31 Aralık 1995 tarihinden beri yürürlükte olup, temeli 1963'te imzalanan Ankara Anlaşması ve 1970'de imzalanan Ek Protokol'e dayanmaktadır.

Gümrük Birliği, sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünlerini (sanayi payı itibarıyla) kapsamaktadır. Gümrük Birliği sınırlarında üretilen ve elde edilen mallar ya da Gümrük Birliği'nde serbest dolaşıma sunulan mallar bu gümrük statüsünün kanıtı olan A.TR Belgesi eşliğinde Gümrük Birliği topraklarında herhangi bir yerde serbestçe dolaşma hakkına sahiptir.

Yasal Dayanaklar:

- AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin Gümrük Birliği'nin son aşamasının uygulanmasına ilişkin 1/95 sayılı ve 22 Aralık 1995 tarihli kararı:

(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:21996D0213%2801%29&rid=2>)

- AT-Türkiye Gümrük İşbirliği Komitesi'nin 1/2006 sayılı ve 26 Eylül 2006 tarihli AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin 1/95 sayılı kararının uygulamasına ilişkin ayrıntıları düzenleyen karar

(<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:265:0018:0038:en:PDF>)

Gümrük Birliği, Amsterdam Anlaşması EK 1'de belirtilen tarım ürünleri ile Avrupa Kömür ve Çelik Anlaşması'nın kapsadığı kömür ve çelik ürünlerini kapsamamaktadır. Bu ürünler aşağıdaki yasal dayanaklar çerçevesinde tavizli bir rejimden yararlanabildikleri zaman bir menşe ispat belgesi ibraz edilmesi gerekmektedir (Movement Certificate-Dolaşım Belgesi-EUR.1 ve fatura beyanı).

Yasal Dayanaklar:

- AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin 25 Şubat 1998 tarihli ve 1/98 sayılı kararı ile tarım ürünleri ticaret rejimi hakkında 3 no.lu Protokol:

(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:1998:086:TOC>)

- Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki anlaşma uyarında Anlaşmanın 1. Protokolünü değiştiren 8 Temmuz 1991 tarihli Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kuran Anlaşma kapsamındaki ürünlerin ticaretiyle ilgili düzenlenen Ortak Komite'nin 2/99 sayılı kararı:

(https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2009.143.01.0001.01.ENG)

¹⁸ https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/customs-security/import-control-system-2-ics2-0_en

Öte yandan, 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın kabulü ve 31 Aralık 1995 tarihinde Gümrük Birliği'nin yürürlüğe konulmasıyla, Türkiye ile AB arasında sanayi ürünleri ticaretinde gümrük vergileri sıfırlanmış ve Türkiye üçüncü ülkelere karşı Ortak Gümrük Tarifesi uygulamaya başlamıştır. Türkiye-AB Gümrük Birliği, sadece sanayi ürünlerini ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsamakta, geleneksel tarım ürünleri ise kapsam dışı bulunmaktadır. İşlenmiş tarım ürünlerinde gümrük vergileri tespit edilirken, tarım payı ile sanayi payı ayrılmakta ve sadece sanayi payı vergi muafiyetine tabi tutulmaktadır.

Rekabet

AB'nin Rekabeti Bozucu Yabancı Sübvansiyonlar Tüzüğü

Avrupa Komisyonunun Rekabeti Bozucu Yabancı Sübvansiyonlar Tüzüğü 23 Aralık 2022 tarihinde L 330 sayılı AB Resmi Gazetesinde EU 2022/2560 sayısıyla yayınlanmış olup, anılan Tüzük kapsamında, Avrupa Komisyonu'na üçüncü ülkeler tarafından verilen ve AB pazarında rekabeti bozan sübvansiyonlara karşı soruşturma yürütme ve gerekli durumlarda önlem alma yetkisi verilmektedir. Böylelikle, AB'nin katı rekabet kurallarına tabi AB'de yerleşik firmalar ile üçüncü ülke firmaları arasında eşit rekabet şartlarının sağlanmasının hedeflendiği açıklanmıştır.

Tüzük ile birlikte üçüncü ülkenin, doğrudan veya dolaylı olarak iç pazarda faaliyette bulunan bir veya daha fazla yüklenici veya sektöre fayda sağlayan mali katkı yabancı sübvansiyon olarak değerlendirileceği ifade edilmiştir.

Tüzük kapsamında, yüklenicilerin eşik değerlerin üzerinde kalan tüm satın alma ve birleşmeleri ile kamu alımlarına katılımlarının Komisyon'a ön bildiriminin yapılması gerekmekte olup, ayrıca Komisyon'un eşik değerler altında kalsalar dahi, piyasayı bozucu yabancı sübvansiyon şüphesi bulunan tüm piyasa hareketlerini soruşturma yetkisi bulunmaktadır.

Tüzüğe (<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2560/oj>) bağlantısından erişilebilmektedir.

Söz konusu Tüzük 12 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanmış olup, 12 Ekim 2023 itibarıyla şirketlerin yabancı mali katkıları içeren ve ilgili bildirim eşiklerini aşan şirket birleşmeleri ve kamu alımları hakkında bildirimde bulunmaları gerekmektedir.

Tüzük ile ilgili olarak 12 Temmuz 2023 tarihli AB Resmi Gazetesinde (EU) 2023/1441 sayılı Uygulama Tüzüğü yayınlanmıştır. Söz konusu Tüzükte birleşmelere ilişkin bildirimlerin ve kamu alımları prosedürlerinde yabancı mali katkı bildirimlerinin şekil, içerik ve usulü, Tüzüğe göre yapılması gereken sözlü açıklamaların usulüne ilişkin detaylar, ifşa, dosyalara ve gizli bilgilere erişim hakkındaki detaylı kurallar, şeffaflık gereklilikleri ve zaman kısıtlarının hesaplanması ve Tüzük kapsamındaki taahhütlere ilişkin zaman kısıtlarının detayları belirlenmiştir.

Uygulama Tüzüğüne [Implementing regulation - 2023/1441 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1441/oj) adresinden ulaşılabilir.

İç Vergiler

Doğrudan Vergiler

Kurumlar Vergisi (Portekiz IRC)

Portekiz'de yerleşik şirketlerin dünya çapındaki gelirlerine uygulanan doğrudan vergiyi ifade eder. Ticari, sınai veya tarımsal faaliyetler ile kayıtlı ana iş yeri Portekiz topraklarında olan tüzel kişiler, vergi yönünden Portekiz'de mukim kabul edilir.

Anakarada, standart kurumlar vergisi oranı net kazanç üzerinden %21 olarak uygulanır. Bu vergiye ek olarak vergilendirilebilir kârın %1,5'ine kadar ek bir belediye vergisi (derrama vergisi-(ticari faaliyetin yürütüldüğü belediyeye bağlı olarak) ve ayrıca bir ulusal ek vergi (derrama estadual) da uygulanabilir. 1.500.000 avro üzerindeki vergilendirilebilir kar için %3; (7.500.000 avro üzerindeki vergilendirilebilir kar için %5 veya 35.000.000 avro üzerindeki vergilendirilebilir ve kar için %9 olarak uygulanır. Buna göre, vergi oranı büyük şirketler için %31,5'e kadar çıkabilir. Kurumlar vergisi, Maderiada ve Azorlar'da %14,7 olarak uygulanır.

KOBİ'ler için ise özel bir indirimli kurumlar vergisi oranı mevcuttur. KOBİ'ler için, 15.000 avroya kadar olan vergilendirilebilir kar, Anakarada ilk 15.000 avro için %17'lik indirimli bir oranda vergilendirilir. Bu eşiğin üzerindeki vergilendirilebilir karlar, standart kurumlar vergisi oranına tabidir. KOBİ'ler Madeirada ve Azorlar'da ilk 15.000 avro için %11,9; bu eşiğin üzerindeki kısımlar için ise %14,7 oranındadır.

Temettüler ve sermaye kazançları: Mukim bir şirket tarafından alınan Portekiz kaynaklı ve yabancı kaynaklı temettüler, aşağıdaki koşulların yerine getirilmesi durumunda vergiden muaftır: (i) temettüleri dağıtan şirkette asgari % 10 hissedarlık; (ii) bir yıl süreyle elde tutulan hissedarlık (temettüler ödendikten sonra karşılanabilir); (iii) kote edilmiş bir vergi cennetindeki bir şirketten temettü alınmamalıdır; (iv) temettü dağıtan şirket, standart Portekiz kurumlar vergisi oranının (yani %12,6) %60'ının altında olmayan bir oranda karşılaştırılabilir bir vergiye tabidir ve bu vergiden muaf değildir (bu son koşul karşılanmazsa, diğer alternatif gereksinimler geçerli olabilir).

Kişisel Gelir Vergisi (Portekiz IRS)

Portekiz'de ikamet eden bireylerin dünya çapındaki gelirleri üzerinden vergi amacıyla alınan vergiyi ifade eder. Bir kişi, ilgili vergi dönemini başlatan veya sona erdiren herhangi bir 12 aylık dönemin 183 gününden daha fazla bir sürede ülkede bulunuyorsa, Portekiz'de vergi hukuku açısından mukim olarak kabul edilir. Yine kişinin herhangi bir zamanda Portekiz'de bir evi varsa, vergi mukimi olduğu kabul edilir.

Genel gelir matrahı, %13 den başlayarak (istihdam geliri veya ticari gelir gibi), maksimum yaklaşık %48'e kadar artan oranlı vergiye tabidir. Faiz geliri veya temettü gibi gelirler yaklaşık olarak %28 oranında vergilendirilir. Kişinin vergilendirilebilir gelirine bağlı olarak ayrıca %2,5 veya %5 oranında ek bir dayanışma vergisi uygulanabilir.

Dolaylı Vergiler

Katma Değer Vergisi (KDV)

Portekiz topraklarındaki tacirler veya profesyoneller tarafından yapılan mal ve hizmet tedariklerine, Topluluk içi satın almalara ve ithalata uygulanan (adalara tedarik için indirimli oranlar sunan Azorlar ve Madeira'nın özerk bölgeleri dahil) KDV oranları %23, %13 ve %6' dır.

Anakarada, 1 Ocak 2011'den itibaren standart KDV oranı %23'e çıkarılmış, azaltılmış KDV oranı ise %13 ve %6 olarak uygulanmaktadır. Birçok üründe standart KDV oranı uygulanmakta olup restoran servisi vb. gibi yerlerde azaltılmış KDV oranı %13 ve temel gıda ürünlerinde ise azaltılmış KDV oranı %6 uygulanmaktadır.

Azorlar ve Madeira'da KDV oranları daha düşüktür. Madeira'da standart KDV oranı %22, ara KDV oranı %12 ve azaltılmış oran %5 iken; Azorlar'da standart KDV oranı %16, ara KDV oranı %9 ve azaltılmış oran ise %4'tir.

Portekiz'e ithalatta varlık ve hizmetler üzerinden KDV ödenir. İhracat KDV'den muaf tutulmuştur. İlaçlar ve tıbbi hizmetlerden elde edilen gelir ile sigorta ve bankacılık hizmetlerinden elde edilen gelir de KDV'den muaf tutulmuştur.

Gayrimenkul devrinde alım satım vergisi ödenir. Kentlerde vergi oranı %6,5 olup kırsal kesimde %5'tir.

Damga Vergisi (Portekiz IS) Vergi oranı: Finansmanda %0,04 ve %0,6.

Belediye Emlak Vergisi (Portekiz IMI); Portekiz topraklarında bulunan kentsel ve kırsal gayrimenkullerin vergi kayıt değeri üzerinden alınır. Vergi oranı: %0,8 (kırsal mülk); %0,3- %0,45 (kırsal mülk); %7,5 (vergi cennetlerinde ikamet eden kuruluşlara ait mülk).

Ülkede araçlar üzerinden ise Araç vergisi (Portekiz ISV), yıllık karayolu vergisi (IUC) de bulunmaktadır.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Bazı ürünler menşesine bakılmaksızın Avrupa Birliği'nin getirdiği zorunluluklar sebebiyle birtakım mevzuatla sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan bütün birlik ülkeleri için özellikle haklı rekabeti destekleyici çeşitli garanti sistemleri getirmek gibi yine topluluğun koyduğu birtakım teknik zorunluluklar söz konusudur. ISO kalite normları 9000 serisi ve HACCP kaliteyi garantileyen ve rekabet faktörünü ön plana çıkaran bir uygulamadır. Çevre üzerine ISO 14000 serisi ve OHSAS 18001 teknik özelliklerine göre iş kazalarını önleme sertifikası da her geçen gün daha önem kazanmışlardır. GLOBALGAP (eski adıyla EUREPGAP) sertifikasının alınması zorunlu olmamakla birlikte ürün satın almada tercih nedenidir.

Portekiz Kalite Enstitüsü (IPQ- Instituto Português de Qualidade) AB standartlarına tam uyum için standartların ülkede koordinesinden sorumlu otoritedir. Standartların güncel halleri Portekiz Kalite Enstitüsü'nün web sayfasından (<http://www.ipq.pt/>) elde edilebilir.

Avrupa Birliği'nin Ürönlere Dair Teknik Mevzuatı

Bir ürünün Avrupa Birliği (AB) pazarına girebilmesi için AB'nin tüzük, direktif vb. olarak adlandırılan (EURLEX internet sayfasından ulaşılabilen) teknik mevzuata uygun olarak üretilmesi ve piyasaya arz koşullarını sağlaması gerekmektedir. AB'nin teknik mevzuatı, tüm ürünler için temel kuralları belirleyen yatay mevzuatın yanı sıra, ürönlere ilişkin teknik düzenlemelerden (örn: oyuncaklar, makineler, asansörler, tıbbi cihazlar, yapı malzemeleri, kimyasallar vs.) oluşmaktadır. Bunun haricinde, AB içinde ortak bir düzenlemeye tabi olmayan (kırtasiye ürünleri, mobilyalar, saatler vs.) ürönlere ilişkin üye ölkeler kendi düzenlemelerini yapmakta serbesttir.

Ölkemiz, Gümrük Birliği gereğince AB'nin ürönlere ilişkin teknik mevzuatını ve sistemini uyumlaştırmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye AB'nin CE İşareti, onaylanmış kuruluşlar, piyasa gözetimi ve denetimi, AB'nin ortak bir düzenlemesi olmayan alanda karşılıklı tanımaya dair kurallarını ve ürönlere ilişkin (sektörel) mevzuatını ulusal mevzuatına aktarmıştır. Ölkemiz, AB'nin ürönlere ilişkin mevzuatındaki güncellemeleri de takip ederek bilahare ulusal mevzuatına yansıtmaktadır.

Ölkemizde, AB mevzuatı kapsamında atanmış onaylanmış kuruluşların listesi ise güncel olarak AB'nin Yeni Yaklaşım Onaylanmış Kuruluş Bilgi Sistemi'nde (NANDO- <https://webgate.ec.europa.eu/single-market-compliance-space/home>) yayınlanmaktadır.

Sonuç olarak, ortak bir AB mevzuatı bulunan ürünler yönünden ulusal mevzuatımızı uyumlaştırdığımız ölçüde veya düzenlenmemiş alanda yer alan ürünler yönünden Türk ürünlerinin AB'de ilave test/belgelendirmeye ihtiyaç olmaksızın AB menşeli ürünlerle eşit muameleye tabi tutulması ve malların serbest dolaşımı ilkesi kapsamında ithalat kontrollerine tabi tutulmaması gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'de üretilen ürünler, AB'de üretilmiş ürönlere eşdeğer güvenlik ve kalite düzeyini sağlamaktadır. Ölkemizce uyum sağlanan AB mevzuatı ve ilgili yetkili kuruluşların irtibat bilgileri "Türkiye Ürün Kuralları Veri Tabanı"nda yer almaktadır; anılan Veri Tabanına <https://urunkurallari.ticaret.gov.tr/> adresinden erişim sağlayabilirsiniz.

AB teknik mevzuatına ilişkin ayrıntılı bilgi edinmek için (abteknik@ticaret.gov.tr) adresinden irtibata geçilebilmektedir. Ayrıca, Avrupa Birliği'nce hazırlanan ve ürün kurallarının uygulanmasına ilişkin bilgiler içeren güncel Mavi Rehber, Bakanlığımız tarafından Türkçeye çevrilerek üreticilerimizin, ilgili Bakanlıklarımızın, sivil toplum kuruluşlarımızın ve ilgili tüm paydaşların hizmetine sunulmuştur.

Mavi Rehber'e aşağıda yer alan adres üzerinden erişilebilmektedir:

(<https://ticaret.gov.tr/data/5dc55af713b87654fc017421/MAV%C4%B0%20REHBER%202022,,.pdf>)

AB ve Ürün Standartları

Bazı ürünler menşesine bakılmaksızın Avrupa Birliği'nin getirdiği zorunluluklar sebebiyle birtakım mevzuatla sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan, bütün Birlik ölkeleri için özellikle adil rekabeti destekleyici çeşitli garanti sistemleri bulunmaktadır. ISO 9000 serisi ve HACCP kaliteyi garantileyen ve rekabet faktörünü ön plana çıkaran bir uygulamadır. Çevre üzerine ISO 14000 serisi ve OHSAS 18001 teknik özelliklerine göre iş kazalarını önleme sertifikası da her geçen gün daha önem kazanmıştır. GLOBALGAP (eski adıyla EUREPGAP) sertifikasının alınması zorunlu olmamakla birlikte ürün satın almada tercih nedenidir.

AB kuralları gereğince bazı sanayi ürünlerinin AB pazarına girebilmesi için AB teknik mevzuatına uyumlu olması gerekmektedir. CE işareti bu kapsamdaki uygulamalardan biridir. Birçok sanayi

ürününde CE İşareti (https://ec.europa.eu/growth/single-market/ce-marking_en) bulunması zorunludur. Ürünlerin, CE işaretli olarak piyasaya sunulmasından imalatçı sorumludur. Ancak, eğer imalatçı ya da imalatçının yetkili temsilcisi Avrupa Birliği içinde değilse, bu sorumluluğu ithalatçı yerine getirmek zorundadır. Diğer bir anlatımla, ithalatçı ithal ettiği ürünlerin AB mevzuatına uygunluğunu temin etmek zorundadır.

Ürünlerin piyasaya arz edilmesine ilişkin akreditasyon ve piyasa gözetimi ve denetimi işlemleri AB'nin 765/2008/EC sayılı Tüzüğü ile 2019/1020/EU sayılı Tüzüğü'ne göre yürütülmektedir. Anılan mevzuat, AB gümrüklerinde kontrolleri, CE İşareti ve akreditasyonunun yanı sıra üye devletlerde piyasa gözetimi ve denetimine yönelik hükümler ihtiva etmekte olup üye ülkeler tarafından işbirliği içinde uygulanmaktadır.

AB genelinde gıda ile ilgili genel prensiplerin ve temel düzenlemelerin çerçevesini belirleyen 178/2002/EC sayılı Tüzük doğrultusunda Genel Gıda Yasası uygulanmaktadır. 2002 tarihli düzenlemeyle, aynı zamanda, AB Gıda Güvenliği Otoritesi kurularak gıda güvenliği konusunda uygulanması zorunlu prosedürler belirlenmiştir. Genel Gıda Yasası, gıdaların izlenebilirliği konusunda da hükümler içermektedir ve düzenlediği ana başlıklar Ocak 2005 tarihinde uygulamaya girmiştir.

AB genelinde tarım ürünlerinin piyasaya arzına ilişkin ortak kuralları 1308/2013/EU ve 1379/2013/EU sayılı Tüzükler belirlemektedir.

Üçüncü ülkelerden ithal edilen taze meyve ve sebzelerin sevkiyatının AB pazarlama standartları ve diğer eşdeğer standartlara uygun olması gerekmektedir. Bu yönde, 2023/2429 sayılı Tüzük taze meyve ve sebze ithalatı ile ilgili genel ve spesifik pazarlama standartlarını belirlemektedir.

Avrupa Birliği'nde Ürün Güvenliği Mevzuatı

AB Genel Ürün Güvenliği Düzenlemesi (General Product Safety Regulation-GPSR): 13 Aralık 2024 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 2023/988 sayılı AB düzenlemesidir. Mevzuata erişilebilecek adres: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/988>. (2001/95 sayılı AB Genel ürün Güvenliği Direktifi – GPSD yürürlükten kaldırmıştır.) Düzenleme, gıda dışı tüketici ürünlerinin güvenliğine dair genel kurallar getirmekte, AB Uyum Düzenlemesi'nin kapsamına girmeyen ürünlere ve risklere yönelik kural getirmeyi amaçlamaktadır. Çevrimiçi platformlar aracılığıyla yapılan satışlar ve yeni teknolojik ürünler de düzenleme kapsamına alınmıştır. Tüketicilere yönelik sağlık ve güvenlik riskleri ile tüketici sağlığı üzerinde etkili olan çevresel riskleri de ele almaktadır. Düzenlemenin firmalara getirdiği yükümlülükler bulunmaktadır. Bu yükümlülükler <https://ec.europa.eu/safety-gate/#/screen/pages/obligationsForBusinesses> adresinden ulaşılabilir.

AB Piyasa Gözetimi ve Uygunluk Düzenlemesi: (EU Harmonisation Legislation): Ürünlerin piyasa gözetimi ve uygunluğuna ilişkin kuralları kapsamaktadır. Mevzuata erişilebilecek adres: [Regulation - 2019/1020 - EN - EUR-Lex](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/1020/EN). Düzenlemede, AB'nin ürün spesifik kurallarını düzenleyen direktiflerinin bir listesi de yer almaktadır. AB'deki ürün spesifik düzenleyici kuralların bulunduğu ürünlere, kozmetik ürünleri, kişisel koruyucu ekipman ve oyuncaklar örnek gösterilebilir. Detaylı bilgi için: https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards/harmonised-standards_en

GPSR, AB'nin ürün spesifik düzenlemelerini tamamlayıcı nitelik taşımaktadır.

Uygunluk Değerlendirme

AB ve Uygunluk Değerlendirme

Standartlara uygunluk değerlendirme adımı AB mevzuatına uygunluğun sağlanmasında zorunlu bir adımdır. Burada amaç üretimin her aşamasında gerekli koşullara uyumun sağlanması ve nihai ürünün kabulünün kolaylaştırılmasıdır.

AB ürün mevzuatı üreticilere ürünlerinin kullanımı sırasında oluşabilecek risk düzeyine göre uygunluk değerlendirme aşamasında bir miktar seçme hakkı sunmaktadır. Bu seçenekler öz sertifikasyon, tip inceleme ve ürün kalite kontrol sistemi, tam kalite güvencesi olabilmektedir.

AB üyesi ülkelerin uygunluk değerlendirme kuruluşları listesi AB Komisyonu web sitesinde yer almaktadır (NANDO- <https://webgate.ec.europa.eu/single-market-compliance-space/home>).

Nihai ürünün pazara girişini kolaylaştırmayı sağlayan bazı zorunlu olmayan değerlendirme programları da bulunmaktadır. Bunlar hakkında bilgi CEN (Avrupa Standardizasyon Komitesi), CENELEC-Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (<https://www.cenelec.eu/Pages/default.aspx>) ve ETSI-Avrupa Telekomünikasyon Standartları Kurumu'ndan (<https://www.etsi.org/>) temin edilebilir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Portekiz pazarına girecek firmaların AB ambalajlama ve etiket standartlarına uyması gerekmektedir. İlaç, deterjan, tütün, gübre, alkollü içecek ve koruyucu ve renklendirici içeren gıda maddeleri için özel gereklilikler olabilmektedir. Ayrıca tehlikeli veya toksik ürünlerin ambalaj ve etiketinde de özel gereklilikler mevcuttur.

Takı ve diğer altın eşyaların, gümüş veya platin malzemelerin Porto veya Lizbon'daki ayar ofisleri tarafından ayarı belirlenmeli ve ayar damgası vurulmalıdır. Bu tür malzemelerin ithalatı ayar ofisine kayıtlı sınırlı firma ya da kişi tarafından gerçekleştirilebilmektedir.

AB'nin zorunlu ve gönüllü uygulamalarının dışında, Portekiz'de gönüllü etiketleme kurallarını geçerliliğini korumaktadır. Bu kurallar tüketiciler tarafından kabul görmüş olduklarından pazarlama amacıyla vazgeçilemez hale gelmiştir. Portekiz'de etiketleme giderek artan bir şekilde hatta promosyon ürünleri dahil daha bilgilendirici mahiyettedir. Etiketler sessiz satış temsilcileri gibi çalıştıklarından, rekabet ortamında önemini korumaktadır.

2010 yılından itibaren tüm etiketlerde metrik birim sisteminin kullanılması gereklidir. Her üründe bulunması gereken temel etiket gereklilikleri aşağıda verilmektedir:

- Ürünün menşei
- Dil (Etikette Portekizce olmalıdır)
- Marka Adı
- Ürünün içeriği
- Kullanım Şekli
- Gerekli tarihler

AB ve Ambalaj, Paketleme, Etiketleme

Tüketicinin korunması göz önünde tutularak, AB içerisinde sadece AB etiketleme mevzuatına uyan ürünlerin pazarlanmasına izin verilmektedir. AB etiketleme mevzuatı, gıda, ev gereçleri, ayakkabı, tekstil vb. sektörler için zorunlu etiketleme standartları koymaktadır.

Paketleme ve ambalajlama, tüketici sağlığı ve çevrenin korunması amacıyla, AB tarafından belirlenen kurallara uygun yapılmak zorundadır. Paketleme ve ambalajlamaya ilişkin temel AB mevzuatı şunlardır:

Tüzük 2025/40/EC; Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Tüzüğü, AB pazarına arz edilen tüm ürünlerin ambalajlarına dair eko-tasarım kuralları,

Tüzük 1272/2008/EC (CLP); madde ve karışımların sınıflandırması, etiketlenmesi ve ambalajlanması hakkında kurallar,

Tüzük 2022/1616/EC; gıda ile temas eden geri dönüştürülmüş plastik materyallerin pazara giriş koşulları ve geri dönüşüm teknolojilerine ilişkin kurallar,

Direktif 94/62/EC (OJ L-365 31/12/1994); paketleme ve paket artıklarına dair genel kurallar.

Tüzük 1935/2004/EC (OJ L-338 13/11/2004); gıda maddeleriyle temas eden malzemelere dair özel kurallar.

Tüzük 2016/2031 (OJ L 317, 23/11/2016); ağaç ve diğer bitkilerden yapılan paketlere uygulanacak bitki sağlığı kuralları.

AB içerisinde pazarlanan ambalajlar, çevrenin korunmasına yönelik konulan genel kuralların yanı sıra tüketici sağlığı için herhangi bir riski önlemek amaçlı özel hükümleri yerine getirmelidir (EU Labels: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/product-safety-and-requirements/eu-labels_en).

AB, üye ülkelerde gönüllülük esasına bağlı olarak, 66/2010/EC sayılı Tüzük ile Çevre Etiket (Eco-label) düzenlemesi geliştirmiştir. Çevre Etiket ile ilgili bilgi (https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel_en) bağlantısından edinilebilir.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini

güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikengel.ticaret.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

AB ve Fikri Sınai Mülkiyet Hakları

Avrupa Birliği Fikri Sınai Mülkiyet Hakları Ofisi-EUIPO, AB markaları, tescilli topluluk tasarımları, zanaat ve sanayi ürünlerine yönelik coğrafi işaretler ile fikri mülkiyet alanında Avrupa’da ve uluslararası arenada iş birliğini yönetmekten sorumlu bir AB kuruluşudur. Ayrıca, Fikri Mülkiyet Haklarının ihlallerine ilişkin Avrupa Gözlemevi’ni (European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights) yönetmekle görevlidir. Bu kuruluş, ulusal ve bölgesel faaliyet gösteren Fikri Sınai Mülkiyet Ofisleri, kullanıcı grupları, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve diğer uluslararası kuruluşlarla ortak çalışmaktadır (<https://euipo.europa.eu/>).

Dağıtım Kanalları

Portekiz’de nüfus daha çok sahil boyunca yoğunlaşmıştır. Büyük dağıtım merkezleri kuzeyde Porto ve güneyde Lizbon’da olmasına rağmen, Braga (Porto’nun kuzeyi) ve Setubal (Lizbon’un güneyi)’de son yıllarda bölgesel merkezler faaliyete geçmiştir. Lizbon Portekiz nüfusunun %21’ini oluşturmakta, nüfusun %63’ü hizmet sektöründe ve %33’ü sanayide istihdam edilmektedir. Büyük sanayiler ve merkez ofisleri Lizbon’dadır. Çoğu finansal kuruluş da merkez olarak başkenti seçmiştir. Lizbon bölgesi ülkede satın alma gücünün en yüksek olduğu bölgedir. Ancak çoğu metropol şehir gibi trafik ve gayrimenkul arzında yükselen fiyatlar sorun oluşturmaktadır.

Porto en dinamik sanayi gelişme bölgesidir. Portekiz nüfusunun %16’sı burada yaşamakta olup, satın alma gücü yüksektir. İthalatçı ve distribütörlerin çoğunun Porto’da ofisleri mevcuttur.

Portekiz göreceli olarak küçük bir ülke olduğu için satış kanallarının çoğu tüm ülkeyi kapsamaktadır. Dağıtım merkezleri Porto ve Lizbon’da yoğunlaşmakla birlikte, büyük ithalatçı ve toptancıların çoğunun satış ofisleri ve/veya acenteleri diğer şehir ve kasabalarda Madeira ve Azorlar dahil faaliyet göstermektedir.

Tüketici Tercihleri

Portekiz’de tüketicilerin dürtüsel satın alma davranış kalıplarının olmadığı, yıllar içinde yaşanan ekonomik krizin tüketicileri uzun süre kullanılabilecek, fiyat-kalite dengesi iyi ayarlanmış ürünlere yönelttiği görülmektedir. Örneğin Covid 19 sürecinde banka hesaplarındaki mevduatlarda tüketimin bilinçli olarak kısılmasına bağlı önemli artış olmuştur. Öte yandan, Portekizli tüketicilerin çevre duyarlılığı üst seviyede olup, doğayla uyumlu ve çevreyi kirletmeyen üretim süreçleri konusunda dikkatli satın alma alışkanlıkları olduğu

bilinmektedir. Nitekim, yapılan çalışmalarda da çevreye duyarlı ürünlerin (ekolojik etiketli olanların) tüketiciler için daha fazla güven telkin ettiği ortaya konulmaktadır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Portekiz'de, modern satış teknikleriyle, geleneksel uygulamalar bir arada kullanılmaktadır. Modern satış tekniklerini genel olarak kabul edilen ve etkili tekniklerdir. Ancak geleneksel değerlere saygı da devam etmektedir. Birçok iş adamı kişisel teması ve el sıkışmayı gayri resmi bir sözleşme olarak görmektedir. Ancak resmi sözleşme prosedürlerine de alışkındırlar.

Hipermarketlerden ve alışveriş merkezlerinden doğrudan satışlar yaygın olmakla birlikte son yıllarda artan e ticaret de pazarın potansiyel unsurlarından birisidir. Tüketim malları için satışta belirleyici faktörler; fiyat, kalite, marka veya ürünün yenilikçi özellikleri olabilmektedir. Bununla beraber, kurumsal alıcı kalite ve fiyat konusunda oldukça bilinçlidir. İhalelerde fiyat ön planda gelmekte, kalite ise ikinci planda kalmaktadır.

Satışlarda e-ticaret Yöntemi

Özellikle Covid sebebiyle Portekiz'de e-ticaret önemli bir satış tekniği olarak pazarda önemli bir yer bulmaya başlamıştır. Portekiz e-ticaret pazarı istikrarlı bir şekilde büyümektedir.

Portekiz Ulusal İletişim İdaresi (ANACOM) verilerine göre, 2024 yılında Portekiz'de ikamet eden 16-74 yaş aralığındaki nüfusun yaklaşık %59,3'ü internetten en az bir kez alışveriş gerçekleştirdi. Veriler ayrıca, aynı yaş aralığında yer alan nüfusun %24,2'si internetten hiç alışveriş yapmadığını, nüfusun %12,8'inin ise bir kez çevrimiçi satış gerçekleştirdiğini göstermektedir. 2023 yılında 10'dan fazla çalışana sahip Portekizli şirketlerin %20,5'i internetten sipariş almıştır. Büyük şirketlerde bu oran %42'ye yükselmektedir. Elektronik yöntemlerle en fazla sipariş alan sektörlerde, ilk sırada otel ve restoran (%34), ikinci sırada bilişim (%31,6), üçüncü sırada ise toptan ve perakende ticaret (%31,3) yer almaktadır.

2024 yılında internet üzerinden en fazla satın alınan ürünler; nüfusun %73,1'i kıyafet ve ayakkabıyı, %39,6'sı yemek siparişini, %31,4'ü kozmetik ve güzellik ürünlerini, %28,4'ü ise bilgi teknolojisi ürünlerini (bilgisayar, tablet vb.) internet üzerinden satın almıştır.

Portekiz'in AB ülkeleri arasında internet alışverişinde sahip olduğu sıralamalar şu şekildedir:

- Bilgisayar, tablet, cep telefonu, diğer bilgisayar aksesuarı satın alımlarında 4.,
- Spor ekipmanları (kıyafet hariç) satın alımlarında 8.,
- Kıyafet, ayakkabı ve moda aksesuarları satın alımlarında 9. sırada yer almaktadır.

Çevrimiçi olarak satın alınan hizmetlere bakıldığında ise, ulaşım hizmetleri %38,7 ile ilk sırada, kültürel faaliyet bileti satın almanın ise %37,7 ile ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Portekiz'deki en iyi 5 çevrimiçi alışveriş şehri Porto, Lizbon, Coimbra, Aveiro ve São Miguel olarak gösterilmektedir. Portekiz'de Covid sonrası süreçte alıştığı, e ticaret alışveriş yöntemini kullanmaya devam edecekleri değerlendirilmektedir.

Kamu İhaleleri

Portekiz'de ve diğ er Avrupa  lkelerinde açılan ihalelerle ilgili arama yapmak ve bilgi almak için <http://ted.europa.eu/TED/main/HomePage.do> adresinde yer alan "AB  lkeleri Kamu İhaleleri Elektronik Veritabanı"ndan (Tenders Electronic Daily-TED)  cretsiz yararlanılabilir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Portekiz’de tarım sektörü, iklim, topografya ve toprak koşulları bakımından homojen bir yapı göstermekten uzaktır. Sektörde büyük oranda, şarap, tahıl, meyve-sebze, zeytinyağı, domuz eti ve kanatlı eti üretimi mevcuttur. Temel tarım ürünleri sektörünün, ülke ekonomisine katkısı % 3’ten daha düşüktür.

Portekiz’de tarım, küçük ve orta ölçekteki aile işletmelerine dayanmakta olup dağınık bir yapıya sahiptir. Küreselleşme ile kooperatif örgütlenmesinin yayılması daha büyük bir önem kazanmıştır. Ülkede çok çeşitli bitki ve hayvancılık ürünleri üretilmektedir. Portekiz dünyanın en büyük şarap üreticilerinden biridir.

Ülkede yaklaşık olarak 259.000 çiftlik bulunmakta, bu çiftlikler ekilebilir tarım arazisinin 3.6 milyon hektarını kapsamaktadır. Aile işletmesi niteliğindeki çiftlikler, tüm çiftliklerin % 80’ini oluşturmaktadır.

Portekiz’de yetişen başlıca ürünler; tahıl (buğday, arpa, mısır ve pirinç), patates, üzüm (şaraplık), zeytin ve domatestir. Portekiz dünyada önde gelen salça ve şarap ihracatçılarından biridir.

Portekiz 3,5 milyon metrik tonun üzerinde bir tahıl açığına sahiptir. İber Yarımadası’nda bulunan toplu emtia ticareti şirketleri, Portekiz yem ve tahıl ürünleri pazarına açılan ana kapıdır. Ülkenin tahmini 3,5 milyon metrik tonluk tüketimiyle Portekiz karma yem endüstrisi, tahılların ana alıcısıdır. Portekiz, yapısal tahıl açığını kapatmak için tahıl ithal etmeye devam edecektir.

Şarap sektörü, Portekiz tarım gelirlerine büyük oranda katkı veren sektördür. 2023 yılı verilerine göre, sektörde 13 bin firma olup, tarımsal işgücünün %28’ini istihdam etmektedir. 2024 yılında şarap üretiminde bir önceki yıla göre artış görüldüğü, 2024 yılında yaklaşık 7.5 milyon hektolitreye şarap üretildiği bilinmektedir.

Portekiz’de, üretici birliklerinin tahminlerine göre 2024-25 mahsul yılında 170.000-190.000 metrik ton civarında zeytinyağı üretimi gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Portekiz’in artan üretim kapasitesiyle önümüzdeki dönemde zeytinyağı üretiminde dünyada ilk 3’e gireceği tahmin edilmektedir.

Ülkenin 942 km’lik uzun sahil şeridi ve ülkeyi çevreleyen sulardaki balık bolluğu balıkçılık sektörünün gelişimini sağlamıştır. Sardalya, hamsi ve orkinos, Kuzey Atlantik’ten morina gibi diğer türler kıyılara yakın alanlarda yakalanmaktadır. Bu durum balık endüstrisini geliştirmekte ve ürünlerin tüm dünyada ihraç edilmesine olanak sağlamaktadır.

Balıkçılık endüstrisinin gelişme düzeyi, Portekiz’deki yüksek düzeydeki balık ve deniz ürünleri tüketimini yansıtmaktadır. Portekiz’in balık üretimi 2023 yılında 20.120 metrik ton olarak gerçekleşmiştir. 2028 yılında bu sayının 21.560 metrik tona ulaşması ve yılda ortalama %1

oranında artması öngörülmektedir. 2023 yılında 85.200 metrik ton olarak gerçekleşen balık tüketiminin ise 2028 yılında 90.600 metrik tona ulaşması beklenmektedir.

Ormancılık

Ülkenin üçte biri (3.640 bin hektar) ormandır. Bu alan Portekiz ana karasının yaklaşık olarak %40'ına denk gelmektedir. Dağlık bölgeler ormancılık ve orman ürünleri için uygundur. Ormancılık kırsal bölgelerde önemli bir ekonomik rol oynamaktadır. Ayrıca ormancılık ve orman ürünleri ülke ekonomisine büyük oranda katkı sağlamakta ve üretimin artmasıyla ihracat artmakta ve ülkeye gelir sağlamaktadır.

Ormancılık sektörünün, ekonomiye katkısı yaklaşık 3,1 milyar avro civarında olup, sektör ülkenin gelirlerinin %3'ünü temsil etmekte, 160.000 kişiye (aktif nüfusun %3,3'ü) istihdam etmektedir.

En önemli ormancılık ürünleri; mantar (özellikle şişe mantarı), odun hamuru, kağıt hamuru, karton, okaliptüs, selüloz ve mobilya için odundur. Ormanlık alanlar tarıma ayrılan alanlardan daha fazla olup, ormanlık alanın; %31'i vahşi çam ağaçlarından, %23'ü mantar ve %23'ü okaliptüs ağaçlarından oluşmaktadır. Ağaç ve mobilya sektörünün son 10 yıldaki (yıllık) ihracatı 2 ila 2,5 milyar avro seviyesinde gerçekleşirken; ithalatı ise 1,3-1,8 milyar avro seviyesindedir.

Orman kaynakların bolluğu fırınlama, ambalajlama ve dış pazarlara ürün satabilmek için ürün hazırlayan çeşitli sanayi dallarının büyümesine yol açmıştır. En önemli sanayi dalı kağıt üretimidir. Selüloz ve kağıt sanayi üretiminde Portekiz Avrupa'da beşinci büyük üretici olup, dünyada da önemli bir üretici konumundadır.

Portekiz mantar ürünlerinde, yıllık ortalama 160 bin ton üretim, 850 milyon avro ciro ve dünya ihracatından %60 pay ile dünya lideri konumundadır. Portekiz'in şişe mantarı üretimi dünya üretiminin %51'ine denk gelmektedir. Şişe mantarı, mantar ürünlerinde 590 milyon avro pay ile en büyük paya sahip olup sektöre yaklaşık 800 firma 12 bin kişiye istihdam sağlamaktadır. Fransa, İspanya ve ABD şişe mantarının en önemli pazarlarıdır.

Portekiz ormanları 2024 yılı Eylül ayında şiddetli rüzgarlar, yüksek sıcaklıklar ve düşük nemin etkisiyle çıkan yangınlardan ciddi olarak etkilenmiştir. Bu yangınlarda, 72.000 hektarlık ormanlık alan yanmıştır. Yangınlar sürdürülebilir orman yönetimi uygulamalarına ve yüksek yangıncılık özelliği olan okaliptüs ağaçlarına ilişkin tartışmaları başlatmıştır.

Sanayi

2023 yılı itibarıyla, sanayi sektörü ülkenin GSYİH'nın yaklaşık olarak %24,4'ünü oluşturmaktadır. Ülkede önde gelen üretim sektörleri işlenmiş gıda (özellikle şarap), tekstil ve hazır giyim, ayakkabı, metal, makine, inşaat, kimya, ilaç ve biyoteknoloji, ağaç (özellikle mantar), elektrik, elektronik ve otomotivdir.

Ülkede üretim iki büyük sanayi bölgesinde yoğunlaşmıştır: Lizbon-Setúbal ve Porto-Aveiro-Braga. Bu iki bölge Portekiz sanayi üretiminin yaklaşık dörtte üçünü gerçekleştirmektedir. Lizbon bölgesinde demir ve çelik, gemi inşa ve tamiri, petrol rafineri, makine, kimya, çimento, elektronik ve gıda ve içecek sanayisi bulunmaktadır. Lizbon'un yaklaşık 80 kilometre güney doğusunda bulunan Setúbal'da büyük bir tersane, otomobil montaj ve makine sanayi tesislerinin yanı sıra çimento, ağaç hamuru, mantar ve balık işleme tesisleri mevcuttur. Lizbon'un 140 km güneyinde bulunan Sines'te bir petrol rafinerisi ve petrokimya tesisleri bulunmaktadır.

Porto başta tekstil, ayakkabı, mobilya, şarap ve gıda işleme gibi hafif sanayi merkezidir. Porto'da ülkenin en büyük petrol rafinerisi vardır; diğeri de Lizbon'dadır. Portimão balıkçılık merkezidir. Aveiro'da ağaç hamuru ve diğer ahşap ürünler, ancak aynı zamanda ayakkabı ve makine üretimi de mevcuttur. Braga, tekstil ve hazır giyim, çatal-bıçak, mobilya ve elektronik konusunda uzmanlaşmıştır. Covilha aktif bir tekstil alanıdır.

İmalat sektörü, düşük katma değerli ürünlerden yüksek katma değerli ürünlere geçişte başarısız olduğu için fiyat rekabeti için mücadele etmektedir. Tekstil, hazır giyim ve ayakkabı gibi sektörler geleneksel ihracat endüstrisidir. Portekiz Asyalı üreticilerle rekabetin dışında, 2004 yılında AB'ye üye olan orta ve doğu Avrupalı üreticilerle de rekabet halindedir. İmalat sektörünün rekabetçiliğini arttırmaya yönelik çabalar sürmekte ve sektörde otomasyona yönelik yatırımların artırılması hedeflenmektedir.

Tekstil ve hazır giyim endüstrisi ülkenin kuzeyinde yoğunlaşmış durumdadır. İspanya, Fransa, Almanya ve ABD, sektörün en önemli ihracat pazarlarını oluşturmaktadır. Sektörde, inovatif, sürdürülebilir ve yüksek kaliteli ürünlerin üretilmesine odaklanılmaktadır. Sektördeki firmalar, büyük çoğunlukla KOBİ niteliğinde olup, imalat sanayinde faaliyet gösteren firmaların % 20'sini oluşturmaktadır. Portekiz tekstil ve hazır giyim sektörü, karbon ayak izinin düşürülmesi için yeni üretim süreçlerine, temiz enerji kullanımına, dijitalleşmeye önem vermektedir.

Portekiz, İtalya ve İspanya ile birlikte, Avrupa ayakkabı üretiminin %70'ini gerçekleştirmektedir. Portekiz'in ayakkabı üretimi son on yılda %14,4 oranında yükselmiştir. Avrupa'da ayakkabı üretimini arttıran tek ülke olmuştur. Portekiz'in 2024 yılı itibarıyla Avrupa ayakkabı üretimindeki payı %17'dir. Portekiz'de yılda 80 milyon çift ayakkabı üretilmektedir. Sektörde, 1.500 firma faaliyet göstermekte, 40.000 kişiye istihdam sağlamaktadır. Sektör, üretiminin %90'ını ihracat etmektedir. Çevre dostu ayakkabıların üretilmesi amacıyla Sektörde, yeşil materyallerle inovatif ürünler üretme ve karbon nötr ekonomiye geçişe katkı sağlama yönünde trend bulunmaktadır. Bu çerçevede, 2030 yılına kadar sektöre 600 milyon avro yatırım yapılması planlanmaktadır.

Portekiz GSYİH'nın %4,1'ini oluşturan otomotiv sektöründe, 35.000 firma faaliyet göstermekte, 167.000 kişiye istihdam sağlamaktadır. Otomotiv sektöründeki istihdam, Portekiz ekonomisindeki istihdamın %3,5'ine denk gelmektedir. 2024 yılında, 332.000 araç üretilmiştir. Sektör yabancıların elindedir. En büyük yabancı yatırımcı ise halihazırda, Volkswagen Autoeuropa'dır. Autoeuropa, tek başına üretimin %71'ini gerçekleştirmektedir. İkinci sırada %26'lık pay ile Stellantis Mangualde gelmektedir. Avrupa %87,6'lık pay ile sektörün en büyük ihracat pazarıdır. Otomotiv yan sanayi de gelişen önemli sektörlerden

olmuştur. Avrupa’da dolaşımdaki otomobillerin %98’inde en az bir adet Portekiz menşeli otomotiv bileşeni bulunmaktadır.

Hizmetler

Portekiz hizmet sektörü, GSYİH’nın %74,4’ünü oluşturmakta, aktif işgücünün %65,9’una istihdam sağlamaktadır. Ekonomik büyümenin lokomotifi konumundaki hizmetler sektöründe turizm sektörü en önemli alt sektördür.

Tourismo de Portugal verilerine göre, 2024 yılında, turizmin GSYİH içindeki payı %9,7, hizmet ihracatı içindeki payı %48,1’dir. Turizm sektörünün 2024 yılında toplam istihdam içindeki payı ise %6,2’dir. 2024 yılında, turist sayısı %5,2 artarak, 31,6 milyona ulaşmıştır.

Müteahhitlik sektörü Portekiz’de giderek büyüyen bir sektördür. Eurostat verilerine göre, Portekiz müteahhitlik sektörü Haziran 2024’te kaydettiği %3,2’lik büyüme oranıyla Avrupa’nın en hızlı büyüyen müteahhitlik sektörü olmuştur. Sektörde, tüm değer zincirindeki sürdürülebilirliğin sağlanmasına, binalarda enerji verimliliğinin artırılmasına ve döngüsel ekonomiyi temel alan bir modele odaklanılmaktadır. Endüstri 4.0’ın, akıllı evler, robotların kullanımı, dijital modeller, 3D yazıcı gibi yeni ürün ve yeni üretim süreçleri vasıtasıyla Portekiz’de sektörü yeniden yapılandığı görülmektedir.

Diğer taraftan, Avrupa kıtası dışına da büyük oranda açılmayı başarmış olması Portekiz müteahhitlik sektörünü diğer Avrupa ülkelerinden farklı kılmaktadır. Bu çerçevede, Portekiz müteahhitlik sektörü geleneksel pazarlarını göz ardı etmeden, çok farklı coğrafyalarda da projeler üstlenen ve yeni trendleri takip edebilen niteliğiyle dikkat çekmektedir.

İnşaat ve Kamu Hizmetleri Endüstrisi Kuruluşu (AICCOPN) verilerine göre, Portekiz müteahhitlik sektörü, 2024 yılında %3 büyüme kaydetmiştir. Sektörün, işgücü kısıtları, enerji ve inşaat malzemeleri fiyatlarındaki artışlar ve finansmanda maliyet artışları ile karşılaşması beklenmektedir. İnşaat sektörü segmentleri arasında, Avrupa Birliği fonlarıyla finanse edilen kamu yatırımlarının yönlendirdiği inşaat mühendisliği alanı ön plana çıkmaktadır. Konut ve konut dışı bina segmentleri de daha ılımlı olsa da olumlu gelişmeler kaydetmektedir.

Havacılık ve Savunma

Portekiz'deki havacılık ve savunma kümelenmesi, motorlar, hava trafik altyapıları, uçaklar, kabin iç mekanları, elektronik, araçlar ve destek teknolojileri, yapılar, malzeme ve üretim dahil olmak üzere çeşitli alanlarda güçlü bir endüstriyel temele sahiptir. 2000 yılında Avrupa Uzay Ajansına üyelik ve 2010 yılında başlatılan havacılık kümelenmesi sektörün gelişmesinde önemli birer katalizör olmuştur. Havacılık bakım sektörü de önem kazanan sektörlerdendir. Aero Sistemleri, Denizcilik Sistemleri, Bakım, Onarım ve Operasyonlar, Savunma Elektroniği alt sektörler olarak tanımlanmaktadır.

2023 yılında Portekiz havaalanları, yaklaşık olarak 67,5 milyon yolcuu ağırlamıştır. Yolcu sayısında 2022 yılına göre %18'lik bir artış yaşanmıştır. Bu yolcuların 33,6 milyonu (%49,8'i) Lizbon Havalimanını kullanmıştır.

Portekiz Hükümeti, 14 Mayıs 2024 tarihinde Lizbon yeni Havalimanı'nın Tagus nehrinin güneyinde yer alan Alcochete'te (Lizbon'a yaklaşık 40 km uzaklıkta) yeni havalimanı inşa edeceğini duyurmuştur. Yolcu sayısında beklenen artış, hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, Portekiz Havayolları'nın (TAP) genişlemesi Hükümetin yeni havalimanı inşası kararını almasının temel nedenlerindendir.

2012 yılından bu yana 50 yıl süre ile Portekiz Havalimanlarını işletme imtiyazı Fransız bir şirketin elinde bulunmaktadır. Bu çerçevede, Lizbon yeni havalimanı için ihale açılıp açılmaması kararı imtiyaz sahibi Fransız şirketine aittir. 2024 yılı temmuz ayında Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile ANA şirketi arasında yeni havalimanı inşası sürecine başlanmasına yönelik görüşmelere başlanmıştır. 2027 yılı ortası veya 2028 yılı başına kadar Hükümet ile imtiyaz sahibi şirket arasındaki görüşmelerden sonuç alınamazsa, Portekiz Hükümeti'nin işletme hakkını geri kazanması ve havalimanı için ihale açması beklenmektedir.

Portekiz havacılık pazarının ana oyuncusu, Portekiz'in 1945'ten beri faaliyet gösteren milli havayolu şirketi olan TAP'dır. 2023 yılında TAP, 15,9 milyon yolcu taşımıştır. Yolcu sayısında 2022 yılına göre %15,2 oranında artış görülmüş, özellikle Brezilya ve Kuzey Amerika uçuşlarında artış yaşanmıştır. TAP, ekonomik faaliyet için temel bir sektör olan ulusal turizmin büyümesinde merkezi bir rol üstlenmektedir. Hükümetin misyonu, ulusal havayolunun değerinin korunmasını sağlamak ve ülkenin kalkınması için çok önemli bir şirketin iflasını önlemek için stratejik konumunu korumaktır. TAP'ın özelleştirilmesi gündemdedir. Özelleştirme için Hükümetin kanun hükmünde kararname çıkarması ve kararnamenin Parlamento'da kabul edilmesi gerekmektedir. TAP'ın özelleştirilme oranı ve diğer şartlar kararname ile belirlenecektir. Mevcut hükümetin TAP'ın özelleştirilmesi sürecine hız vermek istediği bilinmektedir. 18 Mayıs 2024 tarihindeki erken seçimin ardından, Hükümetin yeniden göreve gelmesi halinde, TAP'ın özelleştirilmesi konusunun yeni Hükümetin ilk gündem maddelerinden birini oluşturması beklenmektedir.

Portekiz savunma sanayii, küçük ve orta ölçekli şirketlerden, kümelenmelerden ve araştırma merkezlerinden meydana gelmektedir. Portekiz Hükümeti, artan jeopolitik gerilimler ve AB'nin savunma konusunda ABD'ye büyük oranda bağımlı olması amacıyla, ulusal savunma sanayinin geliştirilmesi çalışmalarını hızlandırmayı amaçlamaktadır. Ülkenin deniz sınırlarını güvence altına almak için savunma yeteneklerini arttırmaya, NATO ve BM çatısı altında üstlendiği görevlerdeki konumunu güçlendirecek şekilde kapasitesini geliştirmeye öncelik verdiği bilinmektedir.

2023 yılının temmuz ayında kabul edilen Askeri Programlama Yasası (LPM) ile 2034 yılına kadar ülkenin silahlı kuvvetlerinin sahip olduğu araçların ve ekipmanın modernize edilmesi amacıyla 5,57 milyar avro tutarında kamu yatırımı yapılması, mevcut ekipmanların bakımı ve modernizasyonu ile zırhlı araçlar, gemiler, uçaklar, füzeler, torpidolar ve insansız hava araçları da dahil olmak üzere çok çeşitli ekipman tedariki yapılması hedeflenmektedir. Yasa kapsamında, 100'den fazla proje ve 400 civarı alt-proje gerçekleştirilecek, ilk kez bu büyüklükte

kara, hava, deniz, siber güvenlik ve uzay alanlarında kapasite/ekipman alımı yapılacaktır. Yasa ile uzay için 50 milyon avro, siber güvenlik için 70 milyon avro kaynak tahsis edilmiştir.

Portekiz Silahlı Kuvvetleri'nin ekipman ihtiyacının karşılanması için oluşturulan Ulusal Savunma Teknolojisi ve Sanayii Üssü'nün (BTID) de geliştirilmesine önem verilmektedir. Söz konusu Üs, askeri ekipman geliştirme kapasitesine sahip şirketler ve AR&GE kuruluşlarından oluşmaktadır. Üste, savunma ve güvenlik pazarında tecrübeli, rekabetçi ve inovatif özelliklere sahip şirketlerin yer alması sağlanmaktadır.

2016 yılında kurulan Portekiz Havacılık, Uzay ve Savunma Sanayileri Kümelenmesi (AED Cluster Portugal) kar amacı gütmeyen özel bir yapıdır. 2017 yılında, Hükümetten, "Stratejik Ulusal Rekabetçilik Kümelenmesi" unvanını alan kümelenme, 140'tan fazla Portekizli şirketi, AR&GE merkezlerini ve üniversiteleri bir araya getirmekte, 18.500 kişiye istihdam sağlamaktadır. Kümelenme gerek ulusal gerek uluslararası firmalar için sektöre giriş noktası niteliği taşımakta, Portekiz'i havacılık, uzay ve savunma endüstrisinde küresel bir aktör haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Portekiz savunma sanayii harcamaları 2023 yılında yaklaşık 3,1 milyar avro ile GSYİH'nin %1,48'ini temsil etmekteydi. Bu oran, mevcut durumda %1,55'tir. Portekiz Hükümeti, 2029 yılı itibarıyla NATO taahhütleriyle uyumlu olarak savunma harcamalarını GSYİH'nin %2'sine (6 milyar avroya) yükseltmeyi amaçlamaktadır.

Savunma sanayi de 2024 yılında Türkiye ve Portekiz arasındaki işbirliğinin öne çıktığı önemli bir alan olmuştur. Portekiz ülkemizin askeri gemi ihracatı gerçekleştirdiği ilk NATO ülkesidir. 2024 yılı aralık ayında imzaları atılan askeri gemi ihracatının savunma sanayindeki diğer alanlarda da ortaklıklar kurulmasına ve ihracatımızın artmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Portekiz tarafında da Türkiye ile savunma sanayii alanında işbirliğinin geliştirilmesi yönünde bir irade bulunmaktadır.

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım

Portekiz için dijital dönüşümün temeli, modern, güvenli, dayanıklı dijital altyapının oluşturulmasıdır. Yüksek dijital altyapı geliştirilmesinde güçlü potansiyele sahip bir ülke olan Portekiz, stratejik ve jeopolitik önemi ile diğer ülkelerle de dijital entegrasyon geliştirilmesinde avantajlı bir konumdadır.

Ev internetinde 3G, 4G altyapı yatırımı ve 5G'nin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında lider olan AB ülkelerinden biri olan Portekiz'de en az bir 5G yüksek hızlı internet bağlantısına sahip hanehalkı oranı %98,1'dir. Bu oranın %100'e çıkarılması amaçlanmaktadır.

Bilgi teknolojileri sektörü, Portekiz GSYİH'nin yaklaşık %10'unu oluşturmakta, 80.000'den fazla kişiyi istihdam etmektedir. Portekiz bilgi teknolojileri pazarı, son dönemde bilimsel araştırma ortamının desteklenmesi, yetenekli, genç ve eğitilmiş işgücü ile start-up'lar ve teknoloji şirketleri için Avrupa'nın en önde gelen pazarlarından biri haline gelmiştir. Portekiz bilgi teknolojileri pazarının son yıllarda geçirdiği dönüşümde her yıl Lizbon'da düzenlenen teknoloji konferansı Web Summit ve ekosistemdeki oyuncular (üniversiteler, şirketler, iş dünyası

kuruluşları, hükümet) arasındaki işbirliği büyük rol oynamıştır. Son 10 yılda 120'ye yakın yabancı şirket Portekiz'de teknoloji merkezleri kurmuştur. Lizbon özellikle Web Summit'in ülkede düzenlenmeye başlamasıyla girişimciler açısından inovasyonda Avrupa'nın önde gelen şehirlerinden biri haline gelmiştir. 2023 yılında Lizbon, Avrupa'daki en popüler 6. start-up merkezi olmuştur.

Portekiz'e yatırımcı, yetenek ve inovasyon kapasitesi çekilmesi amacıyla girişimciler için "Start-up Vize Programı" oluşturulmuştur. Söz konusu program ile, 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren dünyanın her yanından inovasyon şirketi açmak isteyen genç girişimcilerin start-up şirketlerini Portekiz'de kurmak veya Portekiz'e taşımalarına imkan sağlayacak oturma vizesine hızlıca erişebilmesi amaçlanmaktadır. Anılan program kapsamında girişimcilerin yatırım yaparak "Startup Portugal" inkübasyon ağına entegre olması, destek ve teşviklerden yararlanması sağlanmaktadır.

Hükümetin, start-up ekosisteminin geliştirilmesi için attığı adımlar sonucu, Portekiz'de 2024 yılında ekosistemde faaliyet gösteren 4.719 şirket bulunmakta, bu şirketler toplamda 2,6 milyar avronun üzerinde ciroya sahip ve 26.000 kişiyi istihdam etmektedir. 2024 yılında bilgi teknolojileri sektörünün büyümesindeki önemli faktörlerden birini de start-uplara yapılan büyük yatırımlar oluşturmuştur.

Hükümet, "Portugal Digital Strategy", "AI Portugal 2030" gibi temel strateji belgeleri ile dijital becerilerin geliştirilmesi, yapay zekanın güçlendirilmesi için inovasyonun desteklenmesine yönelik yol haritaları ve hedefler belirlemiştir. Hükümet hem kamuda sürdürülebilir ve kapsayıcı dijital dönüşümün tamamlanmasını hedeflemekte hem de şirketlerin dijitalleştirilmesine yönelik hedefler belirlemektedir.

Portekiz'de 2023 yılında, 10'dan fazla çalışana sahip şirketlerin %32'si bulut hizmetlerini kullanmaktadır. 2021 yılında bu oran %4,2 idi. Hükümet, AB hedefiyle de uyumlu şekilde bulut bilişim hizmetlerini kullanan şirket oranının asgari %75'e ulaşmasını hedeflemektedir.

Hükümet, yapay zekanın tüm sektörlerde kullanımını teşvik etmektedir. Özellikle sağlık sektöründe bürokratik süreçlerin kısaltılmasında, tarımda sürdürülebilir kaynak yönetiminde, eğitimde öğrencilerin öğrenme süreçlerinin kolaylaştırılması açısından yapay zeka öne çıkmaktadır.

2023 yılında yapılan teknoloji yatırımlarının %70'inden fazlası, bulut bilişim, büyük veri, yapay zekaya yönelmiştir. 2025 yılında da dijital dönüşüme yapılacak doğrudan yatırımların oranında, ortalama %14,5 artış beklenmektedir.

2023 yılında, alt sektörlerin yatırım miktarları ve büyüme oranları şu şekildedir: bulut bilişim 855 milyon avro yatırım ve %20,6 büyüme, siber güvenlik 302 milyon avro ve %13,9 büyüme, büyük veri ve analitik alanı 370 milyon avro, %11,3 büyüme, yapay zeka 92 milyon avroluk yatırım ve % 24,6 büyüme.

2029 yılına kadar yıllık ortalama %5 büyümesi beklenen sektörde, bu yıl da yapay zeka, büyük veri, bulut bilişim, siber güvenlik, inovasyonda ve ürün geliştirmede otomasyon hizmeti gibi alt sektörler ön plana çıkmaktadır.

Enerji

Portekiz enerji sektörü, yenilenebilir enerjiye geçiş konusundaki atılımlarıyla son on yılda büyük dönüşüm geçirmiştir. 2024 yılında, Portekiz'in elektrik tüketiminin %71'i yenilenebilir enerji kaynaklarından gerçekleşmiştir. Hidroelektrik sektörü de ülkenin yenilenebilir enerji stratejisinde önemli konumdadır. 2024'ün ilk beş ayında, hidroelektrik üretimi ülkenin elektrik ihtiyacının %43'ünü karşılamıştır. Güneş ve rüzgar enerjisi üretiminde de son yıllarda önemli artışlar yaşanmıştır. 2023 yılında elektrik üretiminin %25'i rüzgar enerjisinden elde edilmiştir. 2024 yılında da rüzgar ve güneş enerjisi üretimi temiz enerji hedefine katkı sağlayarak rekor seviyelere ulaşmıştır.

2021-2030 yıllarını kapsayan Portekiz Ulusal Enerji ve İklim Planı 2024 yılında yeniden gözden geçirilerek, temiz enerjiye ulaşılması için yeni hedefler konulmuştur. Revize Plan'da 2030 yılı itibariyle elektrik tüketiminin %93'ünün yenilenebilir kaynaklardan karşılanması, sera gazı emisyonlarının %55 azaltılması ve ülkenin 2045 itibariyle karbon nötr olma hedefleri bulunmaktadır. Plan'da ayrıca, 2030 yılı itibariyle yenilenebilir enerji kapasitesinde 42.9 gigawatt ulaşılması hedeflenmektedir.

Yenilenebilir enerji hedeflerine ulaşılmasında, ülkedeki rüzgar ve güneş enerjisi alanlarında yoğunlaşan uluslararası yatırımlar büyük rol oynayacaktır. Portekiz'de açık deniz rüzgar kuleleri, güneş panelleri alanında dünyanın büyük üreticilerinden olan Güney Koreli ve Çinli firmaların yatırımları bulunmaktadır. Rüzgar enerjisinde kurulu kapasitenin, 25 megavattan 2 gigawatta yükseltilmesi planlanmaktadır.

2024 yılı Eylül ayında Portekiz'in yeşil ekipman (güneş panelleri, rüzgar türbinleri, pil) üretimine yönelik yatırımlara doğrudan 1 milyar avro sübvansiyon vermesi AB Komisyonu tarafından onaylanmıştır. Yeşil ekipman üretimine yönelik temel bileşenlerin yanı sıra kritik hammaddeleri de kapsayan söz konusu desteğin, 2025 yılı sonu itibariyle tahsis edilmesi beklenmektedir.

Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın sıfır karbon ekonomisine geçiş hedefleri çerçevesinde, Portekiz 2024 yılında (1990 yılından bu yana) karbon emisyonunda en düşük seviyeye ulaşmıştır. Portekiz'de kömürle çalışan son elektrik santrali Kasım 2021'de operasyonlarına son vermiştir. Yenilenebilir enerjiye geçişten sonra, ülkenin enerji politikalarının ikici önemli bileşenini de enerji güvenliğinin sağlanması oluşturmaktadır. Ülke, sürdürülebilir enerjiye erişim için enerji ithalatında çeşitliliğe gitmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda, 2024 yılında 49,141 GWh'lık doğal gaz ithalatı yapmış, bu miktarın %96'sını sıvılaştırılmış doğal gaz oluşturmaktadır. Doğal gaz ithalatının %51'i Nijerya, %40'ı ABD'den, %4'ü ise Rusya'dan yapılmıştır.

Yenilenebilir enerjiye geçişin hızlandırılması için lisans prosedürlerinin basitleştirilmesi, depolama kapasitenin geliştirilmesi ve etkin bir dağıtım zinciri oluşturulması atılması gereken adımlardır.

Madencilik

Madencilik sektörü ülke ekonomisinde tarihsel olarak önemli yer tutmaktadır. Portekiz, büyük bir bakır, kalay, lityum ve tungsten üreticisi ve küresel bir mermer, kireçtaşı ve granit üreticisi olarak çeşitli maden kaynaklarına sahiptir.

Portekiz, ülkedeki birçok kişi tarafından eleştirilen lityum endüstrisini geliştirmektedir. Ülke, 2024 yılında dünyadaki lityum üreticisi ülkeler arasında 8. sıraya yükselmiştir. Elektrikli araçlarda kullanılan pillere bağlı olarak dünya talebinde gözlenen artışla birlikte, Portekiz lityumuna ilgi artmaktadır. Lityum varlığı açısından ülkenin kuzey ve orta bölgesi zengindir. Portekiz'de çıkarılan lityum minerali esasen seramik sanayinde kullanılmakta olup, şirketlerin enerji tüketimlerinin azalmasını sağlamaktadır.

Kuzey Portekiz'deki Barroso Lityum Projesi, Batı Avrupa'nın ilk büyük lityum maden projesi niteliğindedir. Bu proje, Birleşik Krallık şirketi tarafından işletilmektedir ve lityum içeren spodumen cevherinin en büyük yatağıdır. Lityum madeninin çevresel açıdan neden olabileceği olumsuz etkilere yönelik eleştiriler ve çevre lisansı sürecinin uzun sürmesi nedeniyle projenin tamamlanması gecikmiştir. Lityum madeni çıkarılmasına yönelik lisans ihalelerinde de çevresel ve sosyal etkiler nedeniyle ertelemeler yaşanmaktadır. Bu durum, lityum madeni çıkarılmasına ilişkin projeleri olumsuz yönde etkilemektedir. Buna rağmen, lityum madeni projeleri, AB'nin yeşil dönüşüm hedeflerinin gerçekleştirilmesi açısından önemli potansiyel taşımaktadır.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Portekiz iş dünyası oldukça resmidir. Doktor, mühendis ve mimar gibi resmi unvanlar oldukça sık kullanılmaktadır. Görüşülen kişinin unvanını sormak ve soyadından önce kullanmak önem arz etmektedir. Kırmızı mürekkeple yazmak hakaret olarak kabul edilir ve bu nedenle iş dünyasında kullanılmaz. Tanışmalarda el sıkışmak uygun bir davranış olarak nitelendirilmektedir.

Nezaket, iş ve diğer alanlarda beklenmektedir. Randevu zamanına uyarlar ve aynı davranışı karşıdan da beklerler. Öte yandan, iş kültüründe olumsuz durumlar zorlayıcı bir sebep olmadıkça dile getirilmemekte ve bir anlamda sözleşme öncesi sorumluluğa ilişkin bazı hususlar pazarlık kültürünün bir parçası olarak saklanabilmektedir.

Para Kullanımı

1 Mart 2002 tarihinden itibaren de tüm ödemelerde sadece avro geçerlidir.

Portekiz’de başta büyük şehirler olmak üzere kredi kartları yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Pasaport ve Vize uygulaması

Ülkeye girişte, Avrupa Topluluğu vatandaşları için pasaport ya da nüfus cüzdanı yeterlidir. Diğer ülke vatandaşlarından istenilen belgeler, yasal geçerlilik taşıyan bir pasaport ve Portekiz Büyükelçiliği veya konsolosluklarından alınmış geçici giriş veya oturma vizeleridir.

Vize uygulamasının olmadığı ülke vatandaşları için 90 günü aşmamak ve çalışmamak kaydıyla geçici giriş hakkı mevcuttur.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

- Yeni Yıl (1 Ocak)
- Kutsal Cuma (7 Nisan)
- Paskalya (9 Nisan)
- Özgürlük Bayramı (25 Nisan)
- İşçi Bayramı (1 Mayıs)
- Katolik Yortusu (8 Haziran)
- Portekiz (Milli) Günü (10 Haziran)
- Meryem Ana'nın Göğe Yükselmesi (15 Ağustos)
- Cumhuriyet Günü (5 Ekim)
- Azizler Yortusu (1 Kasım)
- Özgürlük Günü (1 Aralık)

- Meryem Ana'nın Günahsızlığı Yortusu (8 Aralık)
- Noel (25 Aralık)

Çalışma saatleri 09.00-18.00 saatleri arasındır. Dükkanlar 09.00-19.00 saatleri arasında ve alışveriş merkezleri 10.00-23.00 saatleri arasında açıktır.

Kullanılan Lisan

Eğitim seviyesi yüksek olan birçok Portekizli iki hatta üç dil bilmektedir. Portekizceden sonra İngilizce tercih edilmektedir.

Ulaşım

Portekiz son yıllarda Avrupa Birliği fonlarıyla ulaşım altyapısını oldukça geliştirmiştir.

Ülke, otoyollar dahil Avrupa'daki en gelişmiş karayolu sistemlerinden birine sahiptir. Ülkede 71.294 km'lik karayolu ağının 2.988 km'sini otoyollar oluşturmaktadır.

Var olan demiryolu ağı 2.544 km olup kuzey-güney bağlantısını ve doğu-batı sağlamaktadır. Demiryolu ağı nüfusun fazla olduğu bölgelerde yoğunlaşmıştır. Porto, Lizbon, Madrid ve diğer üç İspanyol şehrine bağlantı sağlayacak olan yüksek hızlı TGV tren hattı projesinin tamamlanmasıyla Portekiz sadece İspanya'ya değil diğer AB ülkelerine de ulaşım sağlayacaktır.

Ülkede 15 adet havaalanı mevcuttur. Anakarada üç adet uluslararası havaalanı: kıyı şeridinde Lizbon (Portela Havaalanı), Porto (Francisco Sá Carneiro Havaalanı) ve Faro'dadır. Diğer önemli havaalanları Funchal (Madeira) ve Ponta Delgada'dır (Azorlar).

Portekiz anakarasında 9 adet liman bulunmaktadır: Viana do Castelo ve Leixoes (kuzey; Aveiro ve Figueira da Foz (merkez); Lizbon ve Setubal (Lizbon bölgesi); Sines (Alentejo); Faro ve Portimao (Algarve). Azores özerk bölgesinde beş ve Madeira'da üç adet liman bulunmaktadır. En önemlileri; Funchal (Madeira Adaları), Horta, Ponta Delgada ve Praia da Vitoria (Azores)'dir. Anakarada sadece Lizbon ve Leixoes limanlarında yolcu taşınabilmektedir.

Türk Hava Yolları'nın haftanın her günü günde iki defa İstanbul-Lizbon ve İstanbul-Porto seferleri mevcuttur. Lizbon-İstanbul ve Porto-İstanbul dönüş seferleri de mevcuttur. 2024 yılında Pegasus Havayolları da Lizbon-İzmir ve Lizbon-Ankara uçuşlarına başlamıştır.

Yerel Saat

Portekiz, Greenwich'le aynı saat dilimindedir (GMT). Yani Türkiye'den kışın 3; yaz uygulamasında 2 saat geridedir.

Yerel Ölçü Birimleri

Ülkede metrik sistem kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Portekiz ile telefon ya da faks yoluyla iletişim kurmak için öncelikle uluslararası telefon kodu +351 tuşlandıktan sonra 9 haneli telefon numarası girilir.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Portekiz’de şirket kuruluşuna ilişkin mevzuat temel olarak 2 Eylül 1986 tarihli ve 262/86 sayılı Kararname ile onaylanan Ticari Şirketler Kanunu ile düzenlenmiş olup, anılan mevzuatta zaman içinde değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca, bazı özel tip ticari işletmelerin (holding şirketlerine ilişkin rejim gibi) hukuki statüsünü düzenleyen özel birtakım mevzuat düzenlemeleri de bulunmaktadır.

En yaygın şirket tipleri aşağıda belirtilmektedir:

- **Limited Şirket** (Sociedade por Quotas): En az iki ortaklı olarak kurulmakta olup, ortakların sınırlı sorumluluğu bulunmaktadır. Ticari unvanında “Lda” ibaresi yer almaktadır.
- **Anonim Şirket** (Sociedade Anónima): En az beş ortaklı olarak kurulmakta olup, ortakların sınırlı sorumluluğu bulunmaktadır. Anonim şirket ortağının tüzel kişi olması halinde tek ortaklı olarak da kurulabilmektedir. Asgari sermaye miktarı 50.000 avrodur. Nakit sermaye miktarının %70’i beş yıl ertelenebilmektedir. Ticari unvanında “S.A” ibaresi yer almaktadır.
- **Tek Hissedarlı Limited Şirket** (Sociedade Unipessoal por Quotas): Tek ortaklı olarak kurulmakta olup, şirket ortağının sınırlı sorumluluğu bulunmaktadır. Ticari unvanında “Unipessoal” ve “Lda” ibareleri yer almaktadır.

Portekiz’de yerleşik olmayan şirket ortaklarının öncelikle Portekiz Vergi Numarası alması gerekmektedir.

Portekiz’de şirket kurmak için tercih edilebilecek üç yöntem bulunmaktadır: (i) Tek Durak yöntemi (“On-the-Spot-Firm”), (ii) on-line yöntem, (iii) ticaret siciline başvurularak izlenen geleneksel yöntem.

(i) “Tek Durak” Yöntemi (Empresa Na Hora): Söz konusu yöntem, 8 Temmuz 2005 tarihli ve 111/2005 sayılı Kararname ile onaylanmıştır. Halihazırda en çok tercih edilen yöntem olup gerekli bütün evrakların hazır olması durumunda şirketin bir saatten kısa bir sürede kurulmasına imkan sağlamaktadır. Bütün prosedürler şirketin adresinden bağımsız olarak, ülke genelinde pek çok noktada yer alan tek durak ofislerinde yapılmakta ve şirket tescili gerçekleştirilmektedir.

Söz konusu yöntem, sadece limited şirket, anonim şirket ve tek hissedarlı limited şirket kuruluşlarında kullanılabilir. Müracaat edilebilecek tek durak ofislerinin iletişim bilgilerine (http://www.empresanahora.mj.pt/ENH/sections/EN_contacts) internet adresinden ulaşmak mümkün bulunmaktadır.

Şirket kuruluş prosedürleri kapsamında ilk adım ilgili internet sitesinde (http://www.empresanahora.pt/ENH/sections/EN_list-names) yer alan veya tek durak ofislerinde mevcut olan önceden onaylanmış şirket unvanlarından birinin tercih edilmesidir. Anılan şirket unvanlarına şirketin faaliyet alanına ilişkin bir ibarenin ilave edilmesi mümkün bulunmaktadır. Bununla birlikte, şirket unvanı olarak önceden onaylanmış unvanlar haricinde bir unvanın kullanılmasının tercih edilmesi durumunda, belirlenecek unvana ilişkin ilgili sertifikanın

düzenlenmesini teminen Ulusal Şirket Siciline (RNPC) müracaat edilmesi ve temin edilecek ilgili unvan onay sertifikasının başvuru esnasında ibraz edilmesi gerekmektedir. Şirket unvanı hissedarların isimlerinden oluşuyor ise tek durak hizmet ofislerinde de onaylanabilmesi mümkün bulunmaktadır.

Şirket kuruluş prosedürleri kapsamında ikinci adım, ilgili internet sitesinde (<http://www.empresanahora.pt/>) yer alan veya tek durak ofislerinde mevcut olan önceden onaylanmış standart tutanak ve ana kuruluş sözleşmesi paketlerinden birinin tercih edilmesidir.

Müracaat esnasında şirket ortaklarının hazır bulunması veya noter tasdikli vekaletname sahibi üçüncü bir kişi ya da yetkilendirilmiş Portekizli bir avukat tarafından temsil edilmesi gerekmektedir. Şirket ortaklarının gerçek kişi olması durumunda; vergi kimlik kartı, kimlik belgesi (kimlik kartı/pasaport/oturma izni) ve sosyal güvenlik kartının (ihtiyari) tek durak ofislerine müracaat esnasında ibraz edilmesi aranmaktadır. Şirket ortaklarının tüzel kişi olması durumunda kurumlar vergisi levhası, ticaret sicil kaydı belgesi ve şirket kuruluşuna ilişkin genel kurul toplantı tutanağının ibraz edilmesi gerekmektedir.

Tutanak ve ana sözleşmenin düzenlenmesinin ardından şirketin sicil kaydı gerçekleştirilmektedir. Şirket ortaklarına online ticaret sicil sertifikasına erişim için erişim kodu, sosyal güvenlik numarası ve onaylanmış kuruluş sözleşmesi verilmektedir. Ayrıca, ticaret sicil ofisi elektronik olarak şirket/tüzel kişi kartı düzenlemektedir. Şirketin kimlik kartı olan söz konusu kart, şirketin vergi numarası (NIPC) ile ilişkilendirilen şirket kimlik numarasını, faaliyet kodunu, hukuki niteliğini ve kuruluş tarihini içermektedir. Ticaret sicil kayıtlarına (<http://publicacoes.mj.pt>) internet adresinden ulaşmak mümkün bulunmaktadır.

Tek Durak Yönetimi kapsamında şirket kuruluşunun maliyeti 360 avrodur. Bununla birlikte, araştırma ve geliştirme faaliyetiyle iştigal edecek şirketlerin kuruluş maliyeti 300 avroya indirilmiştir. Öte yandan, şirket unvanı için önceden müracaat edilmesi durumunda kuruluş maliyeti 435 avro olmaktadır.

Şirket kuruluşunun ardından şirket adına banka hesabı açılması ve şirket ortakları tarafından kuruluş sermayesinin şirket kuruluşundan itibaren 5 iş günü içinde şirket adına açılmış banka hesabına yatırılması gerekmektedir. Bununla birlikte, limited şirketler ve tek ortaklı şirketler için, hissedarlar tarafından kuruluş belgesinde sermayenin ilk mali yılın sonuna kadar yatırılacağı beyan edilebilmektedir. Gayrimenkul transferi gibi aynı sermaye katkılarında ise gerekli vergi ödemelerinin tamamlanmasının ardından kuruluş işlemi gerçekleştirilmektedir.

Şirket kuruluşunun yapılmasının ardından, şirketin kuruluşunun yapıldığına ilişkin belgeler ile birlikte tek durak ofisinde vergi idaresi için faaliyete başlama bildirimi yapılabilmektedir. Aksi takdirde söz konusu bildirim vergi idaresine şirket kuruluşundan itibaren en geç 15 gün içinde yapılmalıdır. Söz konusu bildirimin yetkili bir muhasebeci (Técnico Oficial de Contas) tarafından onaylanması gerekmektedir. Şirket kurucularının banka hesap numarasını (IBAN) ve kurumsal kimlik kartını vergi idaresine ibraz etmesi gerekmektedir.

(ii) On-line Yöntem (Empresa Online): 29 Haziran 2006 ve 125/2006 sayılı Kararname ile onaylanan söz konusu yöntem şirketin internet üzerinden kuruluşuna imkan sağlamakta olup,

kuruluş işlemleri bir veya iki gün sürmektedir. Söz konusu hizmete erişim (<https://eportugal.gov.pt/en/espaco-empresa/empresa-online>) internet sitesi üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Şirket kuruluşu için kullanıcının dijital onay cihazı üzerinden Portekiz kimlik kartını sisteme tanıtması gerekmektedir. Ulusal Şirket Sicilinden daha önce onaylanmış bir kuruluş sözleşmesinin tercih edilmesi durumunda şirketin kuruluş işlemi hemen yapılabilen, aksi halde işlemler en fazla iki iş günü sürmektedir. Bu yöntemle, sermayenin gayrimenkul transferi yoluyla ödeneceği şirketler dışında “limited” ve “anonim şirket” kuruluşu yapılabilir.

(iii) Geleneksel Yöntem: Yatırımcılar yukarıda belirtilen basitleştirilmiş yöntemlerden birini tercih edebileceği gibi geleneksel yöntem ile de kuruluş işlemlerini gerçekleştirebilmektedir. Bu çerçevede, farklı birimlere (Ulusal Şirket Sicili, Vergi Dairesi, Sosyal Güvenlik Kurumu) ayrı ayrı müracaat edilmesi gerekmektedir.

Portekiz’de şirket kuruluşu ile ilgili detaylı açıklayıcı bilgilere Portekiz Ticaret ve Yatırım Ajansı’nın (AICEP) internet adresinden ulaşabilmek mümkün bulunmaktadır:

(<http://www.portugalglobal.pt/EN/INVESTINPORTUGAL/Pages/index.aspx>)

Bankacılık

Portekiz bankacılık sistemi; hükümetin kontrol ettiği bir sistemden, Avrupa Birliği ile tamamen bütünleşmiş piyasa odaklı bir ortama geçişle, son otuz yılda önemli yapısal değişikliklere tanık olmuştur. 1980’lerde idari faiz oranlarının kaldırılması, 1990’larda serbestleşme ve uyumlaştırma ve ilgili uygulama mevzuatı gibi bu köklü yapısal ve operasyonel değişiklikler, Portekiz bankacılık düzenlemelerini AB mevzuatıyla uyumlu hale getirmiştir.

Portekiz’in GSYİH’nın yüzde birinden daha fazla gelir elde eden tek kamu iktisadi teşebbüsü Caixa Geral de Depósitos’tur. (CGD). CGD, Portekiz pazarında müşteri mevduatı, ticari krediler, ipotekler ve diğer birçok bankacılık hizmetlerinde en büyük pazar payına sahiptir.

Portekiz’in varlık bakımından en büyük bankası olan Caixa Geral de Depositos (CGD), devlete aittir ve (2016 sonunda) 93,5 milyar avro değerinde varlığa sahiptir.

AB’nin bir üyesi olarak Portekiz, gelişmiş finansal ürünlerle modern bir bankacılık sistemi sunmaktadır. Ülke, dünyadaki en gelişmiş bankacılık ağlarından birine sahiptir. ATM’ler ve banka şubeleri Portekiz’in her yerinde kolayca bulunur. Elektronik bankacılık yaygındır ve İnternet bankacılığı tüm büyük bankalar tarafından sunulmaktadır. Portekiz’deki otellerin, mağazaların, restoranların ve benzin istasyonlarının çoğunda belli başlı kredi ve banka kartları kabul edilmektedir.

Çoğu banka pazartesten cumaya 08: 30-15: 00 saatleri arasında açıktır ve hafta sonları ile resmi tatillerde kapalıdır.

Portekiz’de bankacılık sektörünü denetleyen kuruluş, Avrupa Merkez Bankaları Sisteminin (ESCB) bir üyesi olan Portekiz merkez bankasıdır (Bank of Portugal). Portekiz 1 ocak 2002

tarihinden itibaren avroya geçen AB ülkelerinden birisidir. Avroya geçişle Avrupa Merkez Bankaları Sistemi'ne uyum sağlanmış ve Avrupa Merkez Bankası'nın yetkileri tanınmıştır. AB para politikaları Avrupa Merkez Bankası tarafından yürütülmektedir.

Ülkede 45 bankacılık kuruluşu bulunmakta olup, altı büyük banka grubu sektörün toplam varlıklarının %78'ini oluşturmaktadır. Ülkenin en büyük bankası Caixa Geral de Depositos (ÇGD) Portekiz hükümeti tarafından kontrol edilmektedir. Ülkedeki diğer büyük bankalar (özel sektör); Millennium BCP, BES- Banco Espirito Santo, BPI-Banco Portuges de Investimento ve Banco Santander Totta'dır.

Portekiz Sermaye Piyasası Kanunu (CVM) 1 Mart 2000 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Lizbon borsası Paris, Brüksel ve Amsterdam piyasalarını içeren Euronext'in bir parçası olmuştur.

Çalışma İzinleri

Portekiz'de AB dışındaki kişilerin çalışabilmesi için; çalışma izni almaları zorunludur. Söz konusu izni *Serviço de Estrangeiros e Fronteiras* (SEF) vermektedir. Çalışma izni için işverenle yapılmış iş akdinin sunulması zorunludur. Çalışmaya başlayabilmek için; vergi numarası alınması (NIF) ve sosyal güvenlik kurumuna kayıt da (www.seq-social.pt) zorunludur. Çalışma izninin ülkedeki teknik ismi, *Autorização de Trabalho* dur. İşçiye verilecek çalışma vizesi ise iş sözleşmesinin süresine göre değişmektedir. Bir yıldan az süreli iş akitlerinde mevsimsel iş vizesi veya en az 90 günlük geçici iş vizesinin bulunması şarttır. Uzun süreli iş akitlerinde ise oturum izni verilebilmektedir. Uzun süreli iş akdine bağlı oturum izni süresi bir yıl olup, beş yıla kadar uzatılabilmektedir.

İşverenler tarafından çalışanlara ilişkin olarak iş sözleşmesinin yürürlüğe girişinden 24 saat önce veya faaliyete başlanmasından itibaren 24 saat içinde ilgili bölge sosyal güvenlik merkezlerine yazılı olarak veya (www.seq-social.pt) adresi aracılığıyla gerekli bildirimde bulunulması gerekmektedir.

Ayrıca, iş kazalarından kaynaklanabilecek zararın tazmininin garanti altına alınabilmesini teminen, işverenlerin özel bir sigorta şirketi aracılığıyla çalışanlara kaza sigortası yaptırması zorunluluğu bulunmaktadır.

Portekiz İş Kanunu'na (30 Ağustos 2013 tarihli ve 70 sayılı Kanun) göre çalışanların iki tazminat fonuna ("FCT-Fundo de Compensação do Trabalho" ve "FGCT-Fundo de Garantia de Compensação do Trabalho") kaydettirilmesi gerekmektedir. FCT'ye online olarak kayıt yaptırıldığında FGCT'ye kayıt otomatik olarak gerçekleştirilmektedir. Söz konusu fonlara ödenen katkılar ile iş akdinin sona erdirilmesi halinde tazminatın bir kısmının karşılanması amaçlanmaktadır. İşveren her çalışan için taban ücretin %0,925'i oranında hesaplanan tutarın FCT'ye, %0,075'i oranında hesaplanan tutarın FGCT'ye aylık olarak ödenmesinden sorumludur.

AB vatandaşı olmayanların çalışma koşullarına ilişkin olarak gerekli güncel bilgilere (https://immigration-portal.ec.europa.eu/portugal-employed-worker_en) sayfasından ulaşılabilmektedir.

Kaynak: T.C. Lizbon Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği